

ΕΣΤΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΠΑ
ΑΛΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

1886

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 5 - ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

N. A. G.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μαγροπούλη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΠΑ

ΑΘΗΝΗΣ

Ε. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γραφείον της Έστιας: Έπι της οδού Σκαδίου, αριθ. 32.

1886

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΑ΄

Κυριακή ἑτάσαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἢ ἡ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἰ σελήρια ἔχρηται·
ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἕκαστος ἑτάσαι καὶ ἴσιν ἑτάσαι. — Γραφεῖον ἀριθ. 70 ἢς Σταδίου 82.

26 Ἰανουαρίου 1886

ΚΟΛΟΜΒΑ

Διήγημα Πρασιπίου Μαρτυρῆ.

(Μετάφρασις Ν. Γ. Π.)

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Εἰ καὶ διατελῶν ἐν ταραχῇ, εὐεξηγήτω κατὰ τὴν περιστάσιν ἐκείνην, ὁ κύριος Βαρρικίνης ἐμμερμηνεῖ νὰ σφραγίσῃ τὸ σημειωματάριον τοῦ συνταγματάρχου καὶ νὰ ἐνεργήσῃ ὅσας ἠδύνατο ἀνακρίσεις· ἀλλὰ τὸ πόρισμα αὐτῶν οὐδαμῶς διεφώτισε τὴν ὑπόθεσιν. Ἐλθόντος τοῦ τακτικού ἀνακριτοῦ, ἤνοιξαν τὸ σημειωματάριον καὶ ἐν τινι σελίδι αὐτοῦ, ἐχοῦσα κηλίδας αἵματος, εἶδον γράμματα κεχραγμένα διὰ χειρὸς ἀσθενούς, εὐανάγνωστα ὅμως. Ἦτο δὲ γεγραμμένον: Ἀγαστί... καὶ ὁ ἀνακριτὴς ἐπέισθη ἐντελῶς, ὅτι ὁ συνταγματάρχης ἠθέλησε νὰ καταγγείλῃ ὡς φονέα τοῦ τὸν Ἀγαστίνην. Ὅμως ἡ Κολόμβια Δέλλα Ρέββια, κληθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀνακριτοῦ, ἐζήτησε νὰ ἐξετάσῃ τὸ σημειωματάριον. Φυλλολογήσασα δ' αὐτὸ ἐπὶ πολὺ, ἐξέτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸν δῆμαρχον καὶ ἀνεφώνησεν: «Αὐτὸς εἶναι ὁ δολοφόνος!» Καὶ ἔπειτα μετ' ἀκριθείας καὶ σαφηνείας κινούσης τὸν θαυμασμόν, διότι ἡ παραφορὰ τῆς θλίψεως δὲν ἴσχυσε νὰ ἐπισκοπίσῃ τὴν διάνοιάν της, διηγήθη ὅτι ὁ πατὴρ της λαβῶν πρό τινας ἡμερῶν ἐπιστολὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ τὴν ἔκλεισε, πρὸ τούτου ὅμως ἐσημείωσε διὰ μολυβδοκονδύλου ἐν τῇ σημειωματαρίῳ τοῦ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὄρσο, ἀρτίως μετασταθμεύσαντος. Ἐπειδὴ δ' ἡ σημείωσις ἐκείνη τῆς διευθύνσεως ἔλειπεν ἐκ τοῦ σημειωματαρίου, ἡ Κολόμβια συνεπέρανεν ὅτι ὁ δῆμαρχος ἔσχισε τὸ φύλλον, ἐν ᾧ ἦτο γεγραμμένη καὶ ὅπερ ἦν τὸ ἴδιον, ἐφ' οὗ ἐσημείωσεν ὁ πατὴρ της καὶ τοῦ φονέως τὸ ὄνομα· καὶ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τούτου ὁ δῆμαρχος ὡς διετεινέτο ἡ Κολόμβια, ἔγραψε τὸ τοῦ Ἀγαστίνου. Ὁ ἀνακριτὴς εἶδε πράγματι, ὅτι ἔλειπεν ἐν φύλλον ἐκ τοῦ τετραδίου, ἐν ᾧ ἦτο γεγραμμένον τὸ ὄνομα· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον παρατήρησεν, ὅτι ἔλειπον ἐπίσης φύλλα καὶ ἐξ ἄλλων τετραδίων τοῦ αὐτοῦ σημειωματαρίου, καὶ μάρτυρες κατέθεσαν ὅτι ὁ συνταγματάρχης συνείθιζε νὰ σχίζῃ οὕτω φύλλα ἐκ τοῦ σημειωματαρίου, ὅπως ἀνάπτῃ τὸ σιγάρον του· ὅθεν πι-

θανώτατον ἐφάνη, ὅτι ἐξ ἀπροσεξίας ἢ ἔκλεισε καὶ τὸ φύλλον ἐκεῖνο, ἐν ᾧ εἶχεν ἀντιγράψῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὄρσο. Πλὴν τούτου ὅμως ἐβεβαιώθη, ὅτι ὁ δῆμαρχος, τὴν ὥραν, ὅτε ἡ Πιέτρη τῷ ἔδωκε τὸ σημειωματάριον, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀναγνώσῃ τὴν σημείωσιν ἕνεκα τοῦ σκότους· ἀπεδείχθη προσέτι, ὅτι οὐδὲ στιγμὴν ἐστάθη πρὶν ἐμβῆ εἰς τὸ δημαρχεῖον καὶ ἐτιμετ' αὐτοῦ εἰσέλθων ἐκεῖ καὶ ὁ ἐνωμοτάρχης, καὶ τὸν εἶδε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἀνάψαντα λυχνίαν, ἐγκλείσαντα τὸ σημειωματάριον ἐν φακίλλῳ καὶ σφραγίσαντα αὐτόν.

Περαιώσαντος τοῦ ἐνωμοτάρχου τὴν κατάθεσίν του, ἡ Κολόμβια ἐξάλλος προσέπεσεν εἰς τοὺς πόδας του καὶ ἰκέτευσεν, ἐξορκίζουσα αὐτὸν εἰς ὅτι ἔχει ἱερώτατον, νὰ μαρτυρήσῃ ἂν μηδὲ πρὸς στιγμὴν ἀφήκῃ τὸν δῆμαρχον. Ὁ δ' ἐνωμοτάρχης, εἰ καὶ διατάσας ἐπὶ μικρὸν, προδήλως συγκινηθεὶς ἐκ τῆς παραφορᾶς τῆς νεάνιδος, ὡμολόγησεν ὅτι ὑπῆγεν εἰς παρακείμενον δωμάτιον διὰ νὰ φέρῃ φύλλον μεγάλου χάρτου, ἀλλ' ὅτι ὀλίγας στιγμὰς μόνον ἔμεινεν ἐξω, καὶ ὅτι ὁ δῆμαρχος τῷ ὠμίλει, ἐν ὅσῳ αὐτὸς ψηλαφῶν ἐζήτησε νὰ εὔρῃ τὸν χάρτην ἐν τινι συρταρίῳ. Ἐβεβαίωσε προσέτι ὅτι ἐπαελθὼν εἶδε τὸ αἱματωμένον σημειωματάριον εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὅπου τὸ εἶχε ρίψῃ ὁ δῆμαρχος εἰς σελῶν.

Ὁ κ. Βαρρικίνης ἀνακρινόμενος ἔδειξε μεγίστην ἀταραξίαν. Εἶπεν, ὅτι εἶνε συγγνωστὴ ἡ παραφορὰ τῆς δεσποσύνης Δέλλα Ρέββια καὶ ὅτι αὐτὸς συγκατανεύει νὰ ἀπολογηθῇ. Ἀπέδειξεν ὅτι κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην δὲν ἀπεμακρύνθη τοῦ χωρίου, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Βικεντέλλου ἦτο μετ' αὐτοῦ ἐμπροσθεν τοῦ δημαρχείου κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἐγκλήματος καὶ ὅτι τέλος ὁ ἕτερος υἱὸς τοῦ Ὀρλκνδούταιο πυρέσσων ἦτο κλητήρ κατ' ὄλην τὴν ἡμέραν. Ἐδειξεν ὅλα τὰ ὄπλα τοῦ οἴκου του, πρὸς βεβαίωσιν ὅτι οὐδενὸς ἐξ αὐτῶν εἶχε γείνη ἀρτίως χρήσις. Περὶ δὲ τοῦ σημειωματαρίου προσέθηκεν, ὅτι παραχρῆμα κατενόησε τὴν σπουδαίωτην αὐτοῦ ὡς πειστηρίου, διὸ σφραγίσας αὐτὸ τὸ παρίδωκαν εἰς χεῖρας τοῦ παρῆδρου, προβλέπων ὅτι ἕνεκα τῆς ἐχθρας τοῦ πρὸς τὸν συνταγματάρχην ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ τὸν ὑποπτεύσωσιν

ως ένοχον. Τελευταίον ύπέμνησεν, ότι ο 'Αγοστήνιος ήπειλήσεν θάνατον κατά του γράφοντος έξ ονόματος αυτού επιστολήν, και ύπέδειξεν ότι ο άλιτήριος εκείνος, ύποπτεύσας τόν συνταγματάρχην ως άβουργόν, τόν έδολοφόνησε. Τοιαύτη δ' έκδικησις δι' ανάλογον αλίαν ούδαμώς ήτο άσυμβίβαστος προς τά ληστρικά έθιμα.

Πέντε ήμέρας μετά τόν φόνον του συνταγματάρχου Δέλλα Ρέββια, ο 'Αγοστήνιος έμπεσάν εις άπόσπασμα εύζώνων έφρονέθη μετ' άπεγνωσμένην αντίστασιν. Έπ' αυτού εύρέθη επιστολή της Κολόμβης, δι' ής τόν εύώκιζε να φανερώση άν ήτο ένοχος ή μη του άποδιδόμενου εις αυτόν φόνου. Μη άπαντήσαντος δε του φυγοδίκου, συνεέραναν έκ τούτου γενικώς, ότι δέν έτόλμησε να είπη εις τήν θυγατέρα, ότι έφόνευσε τόν πατέρα της. Όμως οι ίσχυριζόμενοι, ότι έγνώριζον καλώς τόν χαρακτήρα του 'Αγοστήνιου, έλεγον έμπιστευτικώς, ότι άν είχε φονεύσει τόν συνταγματάρχην θα έκόμπαζε μάλλον δια τήν πράξιν του άντι να τήν άποκρύπτει. Άλλος δε τις φυγοδίκος, γνωστός υπό τόν ονομα Βρανδολάτσιο, έπέδωκεν εις τήν Κολόμβην δήλωσιν, δι' ής έβεβαίου επί τῷ λόγῳ της τιμής του, ότι ο σύντροφός του ήτο άθώος: άλλ' ως μόνην άπόδειξιν έφεραν, ότι ο 'Αγοστήνιος ούδέποτε είπεν εις αυτόν, ότι ύπώπτει τόν συνταγματάρχην.

Πάντων τούτων τόν πόρισμα ήτο, ότι οι Βαρρικίνη άφείθησαν ανενόχλητοι: μάλιστα ο άνεγκριτής έπήνεσε πολύ τόν δήμαρχον, ούτος δε προς έπιστέγασιν των άγαθών αυτού διαθήσεων παρητήθη πάσης αξιώσεως επί του μετά της οικογενείας Δέλλα Ρέββια επιδικίου ύδατος του μύλου.

Η Κολόμβη, κατά τήν έγγώριον συνήθειαν, παρόντων των φίλων της οικογενείας, έτραγήδησεν αυτοσχεδίως μοιρολόγιον του πατρός της, δι' ου έχυσεν δλον τόν μίσός της κατά των Βαρρικίνη, ους διαρρήδην κατηγόρει ως φονείς, άπειλούσα αυτούς προσέτι, ότι ο άδελφός της θα έκδικηθῆ. Τό μοιρολόγιον τούτο, δημοτικώτατον γενόμενον, έψαλε και ο ναύτης έν τῇ ήμιολίῃ, παρούσης της μίς Λυδίας. Ο δέ 'Ορσος, εύρισκόμενος έν τῇ βορείῃ Γαλλίῃ, ότι έμαθε τόν θάνατον του πατρός του, έζήτησεν άδειαν, ήτις όμως δέν τῷ έδόθη. Καί κατ' άρχάς μέν, έκ τινος έπιστολής της άδελφῆς του πεισθείς, υπέλαθεν ένόχους τούς Βαρρικίνη: άλλά μετ' ου πολύ λαβών άντίγραφον των καταθέσεων των μαρτύρων και επιστολήν ιδιαίτεράν του άνακριτου σχεδόν έβεβαίωθη, ότι μόνος ένοχος ήν ο 'Αγοστήνιος. Κατά τριμηνίαν έγραφε προς αυτόν ή Κολόμβη έπαναλαμβάνουσα τάς ύπονοίας της, τάς ύποίας έκάλει άποδείξεις. Ένεκα των κατηγοριών τούτων και άκων ήσθάνετο αναβράζον τόν Κορσικανικόν αιμά του και παρ' όλιγον συνεμερίζετο τήν

προκατάληψιν της άδελφῆς του. 'Αλλ' όσάκις έγραφε προς αυτήν, έπανελαμβάναν ότι αι κατηγории ήσαν άβάσιμοι και άναξίαι πίστεως. Τῆς πηγόρευε μάλιστα, άλλά ματαιώς πάντοτε, να ποιηται εις τό εξῆς λόγον περί τούτων. Παρήλθον ούτω δύο έτη, ότι ο 'Ορσος ταθείς εις διαβησιμότητα, άπεράσισε να επανέλθῃ εις τήν πατρίδα του, ουχι όπως έκδικηθῆ ανθρώπους, άλλως, κατά τήν πεποιθήσιν του, άλλ' όπως ύπανδρῆσῃ τήν άδελφήν αυτού και πωλήσῃ τά όλιγα κτήματά του, αν είχαν άξίαν επαρκῆ προς συντήρησιν του μακράν της Κορσικῆς.

Ζ'

Είτε ή έλευσις της άδελφῆς του ανεκόλασεν εις τήν διάνοιαν του 'Ορσο ζωηροτέραν τήν άναμνησιν της πατρικής έστίας, είτε έντρέπετο κλῆπως τούς εξηγουσιμένους φίλους του δια τήν ένδυμασίαν και τήν άγροίκον συμπεριφοράν της Κολόμβης, άνήγγειλεν αυτοίς εύθύς τήν έπαύριον ότι άπεφάσισε να αναχωρήσῃ έξ Αιακείου και να μεταβῆ εις Πετρανέραν. Όμως επέμεινε να τῷ ύποσχεθῆ ο συνταγματάρχης, ότι πορευόμενοι εις Βάστιαν θα έλθωσι να καταλύσωσιν εις τόν πενυχρόν πύργον του, και προς άπόδωσιν της χάριτος ταύτης ανέλαβε τήν ύποχρέωσιν, να προμηθεύσῃ κυνήγιον άφρονον δορκάδων, φασιανών, άγροισχοίρων και των τοιούτων.

Τήν παραμονήν της αναχωρήσεως επρότεινε ο 'Ορσος να μη έξέλθωσιν εις θήραν, άλλά να περιπατήσωσιν ανά τόν αιγιαλόν. Η μίς Λυδία έστηρίζετο εις τόν βραχιονά του, ώστε ένδυνατο να συνομιλή έλευθέρως μετ' αυτής, διότι ή μόν Κολόμβη έμείνεν έν τῇ πόλει προς άγοράν διαφόρων πραγμάτων, ο δε συνταγματάρχης άπειμακρύνετο ανά πῶσαν στιγμῆν, όπως σκοπῆν λάρους και φαλακροκόρακας, προκαλών ούτω τῷ άμετρον θαυμασμόν των διαβατῶν, άδυνατούντων να κατανοήσωσι πώς εύρίσκονται άνθρωποι άποφασίζοντες να δαπανώσι πυρίτιδα εις τοιούτον κυνήγιον.

Η όδός, όπου περιεπάτου, έφεραν εις τό παρεκκλήσιον των Έλλήνων, όπουθεν φαίνεται άραιοτάτη ή θεά του λιμένος: άλλ' εκείνοι ούδαμώς προσείχον εις αυτήν.

«Μίς Λυδία, είπεν ο 'Ορσος, μετά μακρῶν σιωπῆν, ής ή παράτασις ένέβαλλεν. άμφοτέρως εις άμηχανίαν ειλικρινώς να μου είπῆτε, τί φρονείτε περί της άδελφῆς μου;

— Μου άρέσει πολύ, άπεκρίθη ή μίς Νέβιλ. Περισσότερον από σας, προσέθηκε μειδιώσα, έπειδή είναι γνησία Κορσικανή, έν ή σεις είσθε άγριος ύπέρ το δέον εξευγενισμένος.

— Υπέρ το δέον! . . . Καί όμως, χωρίς να πθελώ, αισθάνομαι ότι γίνονται πάλιν άγριος, άρ

ότου επάτησεν τόν πόδα εις τήν νῆσον ταύτην. Μυρία άπαισιοι διαλογισμοί συνταράσσουσι και βασανίζουσι τήν ψυχήν μου. . . και είχαν ανάγκην να συνομιλήσω όλιγον μετ' ύμων, προτού να χωρῶ εις τήν έρημόν μου.

— Πρέπει να είσθε γενναίος, κύριε. Ιδέτε τήν ύπομονήν της άδελφῆς σας και μιμηθήτε αυτήν.

— 'Α! μη πλανήσθε! Μη πιστεύσητε πως ή άδελφή μου έχει ύπομονήν. Δέν μου είπεν άκόμη ουδέ λέξιν, άλλ' από κάθε βλέμμα της έννοώ τί περιμένει παρ' έμου.

— Τι λοιπόν θέλει να κάμετε;

— 'Ω! τίποτε! . . . μόνον να δοκιμάσω άν τό τουφέκιον του κυρίου πατρός σας είναι καλόν και δι' ανθρώπους, καθώς είναι δια πέρδικας.

— Τι είναι αυτά! Πώς σας ήλθεν αυτή ή ιδέα; άφ' ου όμολογείτε, ότι ουδέ λέξιν σας είπεν. Αυτό δέν τό επερίμενα από σας!

— Αν δέν είχε κατά νου τήν έκδικησιν, θα μου έκαμνε λόγον εύθύς έξ άρχῆς περί του πατρός μας: άλλά τό άπέφυγε. Θα άνέφερε τό όνομα εκείνων τοίς όποιους θεωρεῖ. . . παραλόγως τό εξεύρω, ως φονείς του' όχι, ουδέ λέξιν είπε. Διότι, πρέπει να εξεύρητε, ήμεις οι Κορσικανοί είμεθα πανούργος φυλή. Η άδελφή μου έννοεί, ότι δέν με έχει άκόμη όλοτελώς εις τήν εξουσίαν της, και δέν θέλει να με τρομάξῃ, έν δοχημικῶς άκόμη να της διαφύγῃ. Καί όταν κληρονομήσῃ με με φέρῃ εις τό χείλος του κρηνοῦ, όταν σαλεύσῃ ο νους μου, θα με κρημνίσῃ εις τό βάραθρον. Τότε ο 'Ορσος διηγῆθη εις τήν μίς Νέβιλ λεπτομερείας τινάς περί του φόνου του πατρός του και άνέφερε τά κυριώτατα τεκμήρια, τά όποια συνδυάζων έπέθετο ότι ο φονεύς ήτο ο 'Αγοστήνιος. Ουδέν τούτων, προσέθηκεν, έσχυσε να μεταπίσῃ τήν Κολόμβην. Τό ένόησα από τήν τελευταίαν επιστολήν της. Όμοσε τίν θάνατον των Βαρρικίνη και. . . μίς Νέβιλ, έλέπετε πόσον πάς έμπιστεύομαι. . . ίσως δέν να υπῆρχον ούτοι πλέον έν τῇ ζωῇ, άν μη έφρονει, ένεκα προλήψεως, συγγνωστῆς δια τήν παρημελημένην ανατροφῆν της, ότι μόνος έγώ ως άρχηγός της οικογενείας έχω τό δικαίωμα να έκδικηθῶ, και ότι θα άτιμασθῶ άν δέν τό κάμω.

— Τῆς άληθείας, κύριε Δέλλα Ρέββια, συκοφαντείτε τήν άδελφήν σας.

— Όχι, σεις ή ίδια τό είπετε. . . είναι Κορσικανή. . . σκέπτεται ως σκέπτονται όλοι. Είξευρετε διατί χθές ήμην τόσοσιν κατηφής;

— Όχι, άλλ' από τινος χρόνου φαίνεσθε έπιρρεπής εις μελαγχολίαν. . . Κατά τάς πρώτας ήμέρας της γνωριμίας μας δέν ήσθε τόσοσιν άθυμος, έξ εναντίας. . .

— Χθές όμως ήμην παρὰ τό σύνθηος φαιδρότατος και εύθυμώτατος. Είχον παρατηρήσῃ, ότι έ-

φάνητε εις άκρον άγχιθῆ και ίπεικῆς προς τήν άδελφήν μου! . . . Είξευρετε τί μου είπεν εις λεμβούχος με τήν κατηραμένην αυτήν διάλεκτον της νῆσου. «Πολύ κυνήγι σκώτσες, 'Ορσ' Αντώνη» αλλά θα είῆς πως ο 'Ορλανδούτσιος Βαρρικίνη ναίει κυνηγός καλλίτερός σου.»

— Καί τί με αυτό; πως ανεκαλύψετε εις τούς λόγους αυτούς τόσοσιν φοβεράς έννοίας; Μήπως έχετε τυχάν τήν άξίωσιν να μη θεωρώσι κίνανα άλλου κυνηγόν καλλίτερόν σας;

— Άλλά δέν βλέπετε, πως ο Ξόλιος εκείνος έννοεί ότι δέν θα τολμήσω να φονεύσω τόν 'Ορλανδούτσιον;

— Είξευρετε, κύριε Δέλλα Ρέββια, ότι με τρομάζετε; Φαίνεται ότι ο άήρ της νῆσου σας δέν προξενεί μόνον πυρετόν, άλλά και παραφροσύνην. Τό εύτύχημα είναι, ότι θα φύγωμεν γρήγορα.

— Όχι όμως προτού να έλθητε εις Πετρανέραν. Τό ύπεσχέθητε εις τήν άδελφήν μου.

— Καί άν παραθώμεν τήν ύπόσχεσιν μας, πρέπει ίσως να φοβώμεθα κάμμιαν έκδικησιν από σας;

— Έυθυμείσθε τί μάς διηγῆθη προχθές ο κύριος πατήρ σας περί των Ίνδων εκείνων, ότινες άπειλούσι τούς διοικητάς της εταιρίας, ότι θα άποθάνωσιν έξ άσπίας άν δέν εισακουσθώσιν αι αιτήσεις των;

— Δηλαδή θέλετε να είπητε, ότι θα άποθάνετε και σεις έξ άσπίας. Άμφιβάλλω. Θα μέινητε μίαν ήμέραν νῆστις, άλλ' έπειτα ή δεσποσύνη Κολόμβη θα σας φέρῃ έν όρακτικώτατον μπρούτσιο!) και θα μεταπεισθῆτε.

— Είναι σκληρά τά σκώμματα σας, μίς Νέβιλ. Έπρεπε να με λυπηθῆτε. Βλέπετε, είμαι μόνος ένταύθα. Σεις μόνη με έμποδίζετε να καταστῶ παράφρων, ως λέγετε. Υμῶς μόνη είχον άγγελον φύλακα, και τώρα. . .

— Τώρα, είπεν ή μίς Λυδία σοβαρῶς, έχετε όπως ύποστηρίξῃ τόν τόσοσιν εύκόλως σαλευόμενον νου σας, τήν ίδίαν σας τιμήν, ως άνδρός και στρατιώτου και. . . προσέθηκε στραφέισα να δρέψῃ έν ξυθος, τήν άναμνησιν του φύλακος άγγέλου σας, άν σας είνε αυτή χρῆσιμος εις τίποτε.

— 'Α! μίς Νέβιλ, άν ήδυνάμην να έλπίζω, ότι άληθώς μερμνῶτε. . .

— Άκούσατε, κύριε Δέλλα Ρέββια, είπεν ή μίς Νέβιλ συγκινηθείσα πως, θα προσενηθῶ προς ύμῶς, ως προς παιδίον, επειδή και παιδίον είσθε. Ότε ήμην μικρά, μοι έδωκεν ή μητήρ μου κομψόν περιδέριον, τό όποιον διακαώς επεθύμομυ: άλλά μοι είπεν: «Όσάκις θα φορῆς αυτό τό περιδέριον, να συλλαγίζεσαι ότι δέν είμαστε άπκόμη τά γαλλικά.» Έκτοτε υπετίμησα κάπως

1) Είδος τυρού έξ άνογάλακτος, ένδικόν έσσημα των Κορσικανών.

τήν αξίαν του περιδορίου, επειδή μοι έρρεν έ-
κάστωτε τύψεις συνειδήτος· τὸ εφρόνουν όμως και
έμαθα τὰ γαλλικά. Βλέπετε αὐτὸν τὸν δακτύ-
λιον; εἶναι αἰγυπτιακὸς κήρυκος, εὐρείαι, ἀν ἄ-
γαπᾶτε, ἐντός μιας πυρκαϊδος. Αὐτὸ τὸ παρά-
ξενον σχῆμα, τὸ ἵπποιν ἴσως θὰ ἐκλάθῃτε ὡς φι-
άλην, δηλοῖ τὸν ἀνθρώπινον βίον. Ἐπαρχου-
σι πολλοὶ ὁμοειδῆς μου, οἵτινες θὰ ἐνέκρινον ὡς
εὐστοχωτάτην τὴν ἐκλογὴν τοιοῦτου ἱερογλυφι-
κοῦ συμβόλου πρὸς παράστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου
βίου. Τὸ δὲ μετ' αὐτὸ εἶναι θυρεὸς, ἐν τῷ ἵππῳ
εἶναι ἐξωγραφημένη χεὶρ κρατοῦσα δόρυ, ὅπερ
δηλοῖ ἀγῶνα, μάχην. Ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο
τούτων χαρακτήρων ἀποτελεῖ ἐμβλημα, τὸ ἵ-
ποῖον εὐρίσκω ἀρκετὰ ἐπιτυχίαις, ὁ βίος εἶναι ἀ-
γών. Μὴ υποθέσῃτε όμως, ὅτι εἰμαι εἰς θέσιν νὰ
μεταφράζω ἐπιτροχάδην τὰ ἱερογλυφικά· αὐτὰ
μοὶ τὰ ἐξήγησεν εἰς σοφὸς ὄνοματι καὶ πράγ-
ματι. Ἴδου λάβετε λοιπὸν τὸν κἀνθαρόν μου ὁ-
σάκις σὰς ἐπίρχεται πονηρὸς τις κορσικανικὸς στο-
χασμὸς νὰ παρατηρήτῃ τὸ περιπάτον μου καὶ νὰ
συλλογίσθεθε, ὅτι πρέπει νὰ νικήσῃτε ἐν τῷ ἀ-
γῶνι, τὸν ἵπποιν συνάπτουν ἐν τῇ ψυχῇ μας τὰ
κακὰ πάθη. — Ἄλλ' ἀλήθεια ἔγεινα ἐξαιρετος
ἱεροκῆρυξ.

— Ὁ συλλογίζομαι σὰς, μὴ Νέβιλ, καὶ θὰ
σκέπτομαι. . .

— Νὰ σκέπτεσθε, ὅτι ἔχετε φίλην, ἡ ἵποια
τὰ μέγιστα θὰ λυπηθῇ. . . ἀν. . . ἀν μάθῃ ὅτι
σὰς ἐκρέμασιν. Ἄλλως δὲ τοῦτο θὰ κακοφάνῃ
πολύ καὶ εἰς τοὺς κυρίους δεκανεῖς τοὺς προπά-
τορας σας. » Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἀφῆκε γελῶσα
τὸν βραχίονα τοῦ Ὀρσο καὶ δραμούσα πρὸς τὸν
πατέρα της: « Παπᾶ, εἶπεν, ἔφησαι ἡσυχα τὰ
κακόμοιρα τὰ πουλιὰ καὶ ἔλα μαζί μας νὰ ἐν-
θουσιασθῆς ἀπὸ ποιήσιν εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Να-
πολέοντος. »

Η'.

Ἡ ἀναχώρησις ἐνέχει πάντοτε ἐπισημόν τι καὶ
ἐπιβλητικόν καὶ δταν ἀκόμη ἦναι βραχυχρόνιος.
Ὁ Ὀρσο μᾶλλον νὰ ἀναχωρήσῃ μετὰ τῆς ἀ-
δελφῆς του πολὺ πρῶτ' ἀπεχειρέτισεν ἀφ' ἐσπέρας
τὴν μίς Λυδία, ἐπειδὴ δὲν ἤλπικεν, ὅτι πρὸς
χάριν του θὰ ἐξύπνα ἐνωρὶς παρὰ τὴν συνήθειάν
της. Ὁ ἀποχαιρετισμὸς αὐτῆς ἦτο ψυχρὸς καὶ
σοβαρὸς, διότι ἀπὸ τῆς συνδιαλέξεώς των παρὰ
τὸν αἰγιαλὸν, ἡ μὲν μίς Λυδία ἐσθεῖτο μὴπως
εἰδείξεν ὑπερβολικὴν ἴσως συμπάθειαν πρὸς τὸν
Ὀρσον, ὁ δὲ Ὀρσο πάλιν ἀνεμνησθετο μετ'
ἄλλους τὰ σκώμματα αὐτῆς καὶ μάλιστα τὴν
κουφύτητα τῆς ὀμιλίας της. Πρὸς στιγμὴν εἶχε
πιστεύσῃ, ὅτι ἐκ τῶν τρόπων τῆς νέας Ἀγγλί-
δος διεφαίνετο αἰσθημά τι συμπαιθείας πρὸς αὐ-
τὸν νῦν όμως τὰ σκώμματα αὐτῆς διέψευδον
τὰς ἐλπίδας του καὶ ἐσκέφθη, ὅτι ἐκείνη τὸν θε-

ορεῖ ὡς ἀπλοῦν γνώριμον καὶ οὐδὲν πλείον, καὶ
ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ τὸν λησμονήσῃ παντελῶς.
Ὅθεν τὰ μέγιστα ἐξέπλάγη, ὅτε τὴν πρῶτιν ἐν
ᾧ εἶπεν τὸν καρὸν μετὰ τοῦ συνταγματάρχου
εἶδε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν αἴθουσαν ἡ μίς Λυδία,
συνδεδυμένη ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς του. Εἶχεν ἐξυ-
πνήσῃ τὴν πέμπτην ὥραν τῆς πρωίας, ἦτο δὲ
προδῆλον, ὅτι διὰ νὰ κατορθώσῃ τοῦτο Ἀγγλίς
καὶ μάλιστα ἡ μίς Νέβιλ, θὰ κατέβλεπε μεγάλους
ἀγῶνας, ὧν ἕνεκα ἐδικαιοῦτο ὁ Ὀρσο νὰ ἦναι ὁ-
πως δὴποτε ὑπερήφανος.

« Πολὺ λυποῦμαι, ὅτι ἐπαρξάτε τὴν ἡσυχίαν
σας τὸσον πρῶτ', εἶπεν ὁ Ὀρσο. Βεβαίως ἡ ἀδελ-
φή μου θὰ σὰς ἐξύπνησε, παρακούουσα τὴν πα-
ραγγελίαν μου. Φοβοῦμαι μὴπως σὰς ἐπροξενή-
σαμεν πολλὴν δυσαρέσκειαν. . . καὶ μὴπως τώρα
λυπεῖσθε, διότι δὲν με ἐκρέμασαν ἀκόμη. »

— Ὅχι, εἶπεν ἡ μίς Λυδία, ταπεινῇ τῇ φωνῇ
καὶ ἰταλιστὶ προφανῶς διὰ νὰ μὴ τὴν ἀκούσῃ ὁ
πατὴρ της. Ἄλλ' ἐθιμώσατε χθὲς διὰ τὰς ἀ-
κάκους μου ἀστειότητας καὶ δὲν ἐπιθύμουν νὰ ἀνα-
χωρήσῃτε, ἔχοντες δυσαρέστον ἀνάμνησιν τῆς δού-
λης σας. Ἦ φοβερὸν ἀνθρώποι, ὅπου εἴθε σεις οἱ
Κορσικανοί! Χαίρετε λοιπὸν καὶ καλὴν ἐντάμωσιν
γρήγορα ἐλπίζω. » Καὶ ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τὴν δε-
ξιάν.

Ὁ Ὀρσο ἐστέναξεν ἀντὶ νὰ ἀποκριθῇ. Ἡ δὲ
Κολόμβια πλησιάζουσα πρὸς αὐτὸν τὸν ἔφερε πρῆ-
ξεν τὸν παρθύριον, καὶ εἰδείξασα πράγμα τι, ὅπερ
ἐκράτει ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς τῷ εἶπεν ὀλίγας λέ-
ξεις ταπεινῇ τῇ φωνῇ.

« Ἡ ἀδελφή μου, εἶπεν ὁ Ὀρσο πρὸς τὴν μίς
Νέβιλ, ἐπιθυμῶ νὰ σὰς διότῃ παραξένον δῶρον
δυσποσύνη ἡμεῖς οἱ Κορσικανοὶ δὲν ἔχομεν με-
γάλα πράγματα νὰ χαρίσωμεν. . . πλὴν τῆς ἀ-
γάπης μας. . . τὴν ἵποιαν δὲν ἐξαιλεῖται ὁ χρό-
νος. Ἡ ἀδελφή μου μοὶ εἶπεν, ὅτι σὰς ἐφάνη περὶ
ἐργον αὐτὸ τὸ ἐγχειρίδιον, τὸ ἵποιν ἐφυλάττομεν
ὡς ἀρχαῖον οἰκογενειακὸν μνημεῖον. Πιθανῶς θὶ
ἦτο ποτὲ κρεμασμένον ἀπὸ τὴν ζώνην ἐνός τῶν
δεκανείων ἐκείνων, εἰς τοὺς ἵποινους ὀφείλω τὴν τι-
μὴν τῆς γνωριμίας σας. Ἡ Κολόμβια τὸ νομίζε-
τόσον πολῦτιμον, ὥστε ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ζη-
τήσῃ τὴν εἰδὴν μου διὰ νὰ σὰς τὸ προσφέρῃ.
Ἐγὼ όμως διατάζω νὰ συγκαταταθῶ, διότι φο-
βοῦμαι μὴπως μὰς χλευάσῃτε. »

— Τὸ ἐγχειρίδιον αὐτὸ εἶναι ἐξαιρετον, εἶπε
ἡ μίς Λυδία· ἀλλ' εἶναι οἰκογενειακὸν κειμήλιον
καὶ ὡς τοιοῦτον δὲν δύναμαι νὰ τὸ δεχθῶ.

— Δὲν εἶναι τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ πατρός μου
ἀνεφώνησε ζωηρῶς ἡ Κολόμβια· ὁ βασιλεὺς Θεο-
δώρος τὸ εἶχε χάρισῃ εἰς ἕνα πρόσωπον τῆ
μητρός μου. Ἄν ἡ δεσποσύνη τὸ δεχθῇ θὰ μὰς
εὐχαριστήσῃ τὰ μέγιστα.

— Λοιπὸν, μίς Λυδία εἶπεν, ὁ Ὀρσο, μὴ πε-
ρφηροῦσθε βασιλικὸν ἐγχειρίδιον. »

Εἰς τὰ μνημεῖα τῶν χρόνων τοῦ βασιλείας
Θεοδώρου οἱ φιλόχριοι ἀποδίδουσι πολλὴν μεί-
ζονα ἀξίαν ἢ εἰς τὰ τῶν κρατιστάτων μοναρχί-
ων. Ὅθεν ὁ πειρασμὸς ἦτο μέγας, ἡ δὲ μίς
Λυδία ἐφαντάζετο ἀπὸ τοῦδε ἵποιν ἐντύπωσιν
θὰ ἐνεποίει τὸ ἵππον ἐκεῖνο, ἀποτεθειμένον ἐπὶ
μέλανος στιλπνοῦ τραπέζιου ἐν τῇ παρὰ τῇ
πλατείᾳ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου κατοικίᾳ της.
« Ὅμοι, εἶπε λαβούσα τὸ ἐγχειρίδιον μετ' ἐν-
δοικασμοῦ, οἶον συνήθως δεικνύουσιν οἱ ποθοῦντες
ἀλλὰ μὴ τολμῶντες νὰ λάθωσι προσφερόμενον
δῶρον, καὶ μειδιάσασα φιλοφρονέσασα πρὸς τὴν
Κολόμβην: Ἀγαπήτῃ μου Κολόμβια. . . δὲν
δύναμαι. . . δὲν τολμῶ νὰ σὰς ἀφήσω νὰ ἀνα-
χωρήσῃτε ἄσπλις. »

— Μὲ συνοδεύει ὁ ἀδελφός μου, εἶπεν ἡ Κο-
λόμβια ὑπερηφάνως, καὶ ἔχομεν τὸ ὠραῖον του-
ρέκιον, τὸ ἵποιν ὁ πατὴρ σας μὰς ἐχάρισε. Ὀρσο,
τὸ ἐγέμισες μὲ σφαίρας; »

Ἡ μίς Νέβιλ ἐκράτησε τὸ ἐγχειρίδιον ἡ δὲ
Κολόμβια πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κινήσου, εἰς ὃν
εἶναι ἐκτεθειμένος ὁ μαρτίαν εἰς φίλους ἀχρη-
ρὰ ὅπλα ἀπήτησεν ἐν πεντάλεπτον εἰς πλη-
ρωμὴν.

Ἐπιστάσης τῆς ὥρας τῆς ἀναχωρήσεως ὁ
Ὀρσο ἔβλεπε καὶ πάλιν τὴν χεῖρα τῆς μίς Νέ-
βιλ, ἡ δὲ Κολόμβια ἀσπασθεῖσα αὐτὴν παρουσί-
ασε πρὸς ἀσπασμὸν τὰ βήδινά χεῖλη της καὶ εἰς
τὸν συνταγματάρχην, ἐκπλαγέντα διὰ τὴν κορ-
σικανικὴν φιλοφροσύνην. Ἀπὸ τοῦ παραθύρου τῆς
αἰθούσης εἶδεν ἡ μίς Λυδία ἐπιβάνοντας τῶν
ἵππων τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν ἀδελφὴν· παρατή-
ρησε δὲ, ὅτι τὰ βλέμματα τῆς Κολόμβιας ἀπή-
στραπτον, ἐμφαίνοντα κακεντρεχῆ γαβάν, ἦν τὸ
πρῶτον τότε ἐβλεπεν ἀποτυπωμένην εἰς τὴν
μορφὴν της. Ἡ ὕψηλὴ ἐκείνη καὶ ἰσχυρὰ γυνή,
ἡ στερεῶς ἐμμένουσα εἰς τὰς βαρβάρους περὶ τι-
μῆς δοξασίας, ἡ ὑψοῦσα ὑπερηφάνως τὸ μέτω-
πον, καὶ τῆς ἵποικς τὰ χεῖλη ἀνεκέρτου σαρδά-
νιον μειδίαμα, ἡ γυνὴ αὐτῆ ἀγούσα ὡς εἰς ἔργον
ἀπαίσιον τὸν νέον ἐκεῖνον ὀπλισμένον, ὑπενθύμι-
σεν αὐτῇ τοὺς φόβους τοῦ Ὀρσο, καὶ τῇ ἐφάνη
ὅτι ἔβλεπε τὸν κακὸν του δαίμονα, φέροντα αὐτὸν
εἰς ἀπώλειαν. Ὁ Ὀρσο ἱππεύσας ὕψωσε τὴν
κεφαλὴν καὶ τὴν εἶδε· καὶ εἶτε ἐμάντευσε τοὺς
διαλογισμούς της, εἶτε ἀπλῶς ἠθέλησε νὰ τὴν
ἀποχαιρετίσῃ τὸ ὕστατον, λαβὼν τὸν διὰ σει-
ρητίου ἀνητημένον ἀπὸ τοῦ τρχήλου του αἰγυ-
πτικὸν δακτύλιον προσήγγισεν αὐτὸν εἰς τὰ
χεῖλη του. Ἡ μίς Λυδία ἐρυθρίασασα ἀπεχώ-
ρησε τοῦ παραθύρου, εἶτα δὲ παραχρῆμα σχεδὸν
ἐπανελθοῦσα, εἶδε τοὺς δύο Κορσικανούς ἀπομα-
κρυνόμενους μετὰ ταχύτητος ἐπὶ τῶν καλπαζόν-
των ἵππων των καὶ προχωροῦντας πρὸς τὰ ὄρη.
Μεθ' ἡμίσειαν ὥραν ὁ συνταγματάρχης τῇ εἰδεί-
ξεν αὐτοὺς διὰ τοῦ τηλεσκοπίου του ὀδύοντας

παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἐν τῇ μυχῷ τοῦ κόλπου, καὶ
εἶδεν ἡ μίς Λυδία, ὅτι ὁ Ὀρσο ἐστρεφε συναγῶς
τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν πόλιν, μέχρις ὅτου ἐγί-
νοντο ἔφανται, παρακάμπαντες τὰ τέλματα,
ὅπου σήμερον ὑπάρχει κάλλιστον φυτῶριον.

Ἡ μίς Λυδία, ἐμβλέψασα εἰς τὸ κάτοπτρον
εἶδε τὸ πρόσωπόν της ὠχρόν.

« Τί νὰ σκέπτεται ἀρά γε περὶ ἐμοῦ ὁ νέος;
οὗτος; διανοήθη· καὶ ἐγὼ τί περὶ αὐτοῦ σκέπτο-
μαι; ἀλλὰ καὶ δικτὶ νὰ σκέπτομαι περὶ αὐ-
τοῦ. . . Ἀπλοῦς γνώριμος τοῦ ταξιδίου. . . Τί
ἤλθα νὰ κάμω εἰς τὴν Κορσικὴν; . . Ὡ! δὲν
τὸν ἀγαπῶ. . . Ὅχι, ὄχι· εἶπειτα τοῦτο εἶναι ἀ-
δύνατον. . . Καὶ ἡ Κολόμβια. . . ἐγὼ νὰ γείνω
νύμφη μίς μοιρολογιστρίαις! ἡ ἵποια μάλιστα
φέρει ἐπᾶνω της καὶ ἐν μακρὸν ἐγχειρίδιον! »

Παρατηρήσασα δ' ὅτι ἐκράτει τὸ τοῦ βασιλείας
Θεοδώρου, ἔρριψεν αὐτὸ ἐπὶ τῆς κοσμοδόχου πι-
ξίδος. « Φαντάζομαι τὴν Κολόμβην εἰς τὸ Λον-
δίνον. . . νὰ χορεύῃ μάλιστα εἰς τοῦ Ἀλμάκ! . .
ὄψιστε Θεέ, τί λέω! » διὰ τὴν ἐκείνην! . .
Ἦμπορεῖ όμως καὶ νὰ κάμῃ κρότον ἡ Κολόμβια
εἰς τὸ Λονδίνον. . . Βασίως μὲ ἀγαπᾶ, εἶμαι βε-
βαία. . . Εἶναι ἥρως μυθιστορικὸς τοῦ ἵποιν ἐγὼ
διέκοψα τὸ πολυκίβδονον στάδιον. . . Ἄλλ' εἶχε
πραγματικῶς ὄρεξιν νὰ ἐκδικήσῃ τὸν πατέρα του,
κατὰ τὴν Κορσικανικὴν μέθοδον; . . Ἦτο κᾶτι
τι κυμαινόμενον μεταξὺ ρωμαντικοῦ ἥρωος καὶ
κομφενομένου τοῦ συρμού. . . Ἐγὼ τὸν ἔκαμα
τέλειον κομφενομένον, ἀλλὰ κομφενομένον ἔχοντα
κορσικανὸν ὄρατῃν! . . »

Κατακλιθεῖσα ἠθέλησε νὰ κοιμηθῇ, ἀλλὰ δὲν
τὸ κατώρθωσεν· ἐγὼ όμως δὲν θὰ ἐπιχειρήσω νὰ
ἀναφέρω τὴν συνέχειαν τοῦ μονολόγου της, ἐν
ᾧ ἀπεράκις ἐπανελάσθην ὅτι ὁ κύριος Δέλλα Ρέβ-
θια καὶ ἦτο καὶ εἶναι καὶ θὰ ἦναι παντελῶς
ἀδιάφορος εἰς αὐτήν.

[Ἔπειτα συνέχεια]

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ ΚΡΙΝΟΣ

Καὶ ἡ σεβαστὴ μνήμη ἐντίμου καὶ ἐπιστάμενος
πολίτου, οὕτινος πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐστερήθη ἡ
κοινωνία, τοῦ Σταματίου Κρίνου, καὶ ἡ ἐνθερμὸς
φιλία, ἣτις μὲ συνᾶδεν πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σειράν ἀ-
διάλειπτον πολλῶν ἐτῶν, μοὶ ἐπιβάλλουσι τὸ
πένθιμον καθῆκον ν' ἀποτίσω φόρον ἐλάχιστον
σεβασμοῦ εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ καὶ τὴν ἀρετὴν,
ἀναγράφων ἐν ἀτέχνῳ καὶ ἀτελεῖ διαγράμματι
εἰς ἀμνησέων τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ὡς πολίτου καὶ
ἐπιστήμονος.

Ἡ Οὕτως ἐκάλουν τότε ἐν Ἀγγλίᾳ τοὺς καλλωπιστὰς, τοὺς
κινουμένους τὴν γενικὴν περιέργειαν ἐπ' ἐκτάκτου τίνας προ-
σέγγας.

Ὁ Σταμάτιος Κρίνος ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἀνδρας τῆς εὐθὺς μετὰ τὸν ἀγῶνα ἀποτελεσάσης τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν γενεᾶς, εἰς ἣν ἀνετίθη τὸ ἔργον νὰ θέσῃ τὰ θεμέλια τοῦ νέου κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος ἐπὶ τοῦ ἐλευθερωθέντος ἐδάφους τῆς Ἑλληνικῆς γῆς· ἔργον μέγιστον, καὶ δυσχερές, ἀπαιτοῦν ἔργασίαν ἐνδελεχῆ, ἀδιάλειπτον ἐπαγρύπνησιν, ἐθελουσίαν, καὶ κόπους ἀνευ ὑλικῆς ἀμοιβῆς, ἐν μέσῳ ἐλλείψεων ἀπειρῶν. Ἡ γενεὰ τῆς σήμερον, ἡ δρέπουσα καθ' ἑκάστην τοὺς καρποὺς τῆς νέας εὐρύθμου καὶ ὁμαλῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων, ἀγνοεῖ ἴσως μὲ ποίους ἰδρωτὰς ἰδιωτῶν ἐποτίσθη τὸ ἔδαφος τοῦ κοινωνικοῦ ἀγροῦ, καὶ τίνες κόποι, καὶ ἤλιξη ἐργασίας κατεβλήθησαν πρὸς καλλιέργειαν αὐτοῦ καὶ γονιμοποίησιν. Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐξ ἐσφαλμένης θεωρίας, ἢ πρὸς ἀπόκρυψιν ἴσως τῆς ἰδίας ἀνικανότητος καὶ πονηρίας, διακηρύττουσιν ὅτι οἱ πολιτευόμενοι μόνον, οἱ ἰθύνοντες τὰ τῆς πολιτείας συντελοῦσιν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν ἢ κακοδαιμονίαν αὐτῆς καὶ τούτους κηρύττουσιν ὑπευθύνους καὶ τούτους τιμῶσι καὶ ἀφρωτίζουσιν, ἢ καταρῶνται καὶ τιμωροῦσιν, ἐνῶ ἐν τῇ κοινωνικῇ μурμηκίᾳ πολλοὶ ὑπάρχουσιν οἱ ἐργάται, οἵτινες διὰ τῆς ἀφανοῦς αὐτῶν ἐργασίας, διὰ τοῦ εὐθέως χαρακτῆρος, διὰ τῆς τιμιότητος ἐπιδρῶσι σωτηρίως ἐπ' αὐτῆς, μὴ ἀναμιγνύμενοι παντάπασι εἰς τὰς μικρολόγους ἐριδας τῶν πολιτικῶν παθῶν.

Εἰς τοὺς ἀνδρας τούτους ἀνῆκεν ὁ Σταμάτιος Κρίνος, ὅστις ὑπῆρξε μέχρι τέλους τοῦ βίου του εἰς τῶν γνησιωτέρων τύπων τῶν ἀνδρῶν, οὗς ἡ μετὰ τὸν ἀγῶνα κοινωνία ἀνέθρεψε καὶ ἐγαλοῦρησε, καὶ τοὺς ὑποίους κυρίως διέκρινε τὸ ζῶηρόν αἰσθημα τῆς φιλοπατρίας καὶ τοῦ καθήκοντος, ὅπερ εἶχον οὐ μόνον πρὸς ἑαυτοὺς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν κοινωνίαν. Ἀναπτύξας ἑαυτὸν ἐνωρίως διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς προπαρασκευῆς, καὶ διαπλάσας διὰ τῆς φιλοπονίας αὐτοῦ ἰδιωτικὸν βίον αὐτοαρκῆ, διετήρησε μέχρι τέλους ἀμειώτους τὰς ἀρετὰς τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος, αἵτινες ἐχαρακτήριζον τοὺς ἀνδρας τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Διὰ τοῦτο ἔτρεφεν ἀπειρον, καὶ ἄσβεστον ἀγάπην πρὸς τὸ παρελθόν, ὅπερ συγκρίνων πρὸς τὸ παρόν, εἰς τὸ ὑπόπτον, ὡς ἔλεγεν, ἢ ἡλικία του εἰσῆγαγεν αὐτόν, ἔχαιρε μὲν ὡς πολίτης φιλόπατρις ἐπὶ τῇ γενομένῃ προόδῳ, ἀλλὰ καὶ ἐλυπεῖτο, διότι πολλοῦ ἔβλεπε κρημνιζόμενα μέρη τοῦ οἰκοδομήματος ἀνευ ἐλπίδος ἐπανορθώσεως. Ἄς ἀρχίσω δ' ἐνευθεῖν τῶν ἀναμνήσεων τῶν λόγων τοῦ φίλου μου ἐν τῇ ἀτέχνῳ ταύτῃ ἀπεικονίσει.

«Δὲν ἀγαπῶ, μοι ἔλεγε πολλάκις ἐν συνομιλίᾳ καὶ ἀναστροφῇ, τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τῆς νέας γενεᾶς, οἵτινες δημοσκοποῦντες καὶ φωνασκοῦντες ζητοῦσι μόνον νὰ κρημνίσωσιν, ἀνικανοὶ ἐντελῶς αὐτοὶ ὄντες νὰ θέσωσι λίθον ἐπὶ λίθου. Ἀγνοοῦσι,

προσέθετε, τοὺς νόμους τῆς προόδου τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, λησμονοῦσιν ὅτι ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπάρχει ἀδιάρρηκτος σύνδεσμος αἰτίου καὶ ἀποτελέσματος, τὸν ὁποῖον οὔτε πολιτικός, οὔτε ἰδιώτης ὀρθῶς πολιτευόμενος καὶ σωφρόνως δρῶν, πρέπει νὰ διασπᾷ· τοῦναντίον ὀφείλει νὰ μελετᾷ καὶ σπουδάζῃ, ὅπως εἰς ἕκαστον βῆμα πρὸς τὰ πρόσω βαίη ἀσφαλῶς καὶ ἐν πλήρει φωτί. Ὁ Ἀπηρθεῖ δὲ ἀπειρα παραδείγματα ἐκ τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῶν χρόνων του, δι' ὧν ἀπείδουκε τίνες παρ' ἡμῖν καινοτομίαι ἐπέτυχον καὶ τίνες ἢ ἀπέτυχον ἐντελῶς, ἢ οὐδόλως ὠφέλησαν. Ἦτο δὲ ὁ Κρίνος εἴπερ τις καὶ ἄλλος φιλόστωρ, καὶ ἡ πολυτομία αὐτοῦ βιβλιοθήκη ἐβρίσθη ἐν ἱστορικῶν ἔργων, περὶ Ἑλλάδος πραγματευμένων· ἦτο δὲ αὐτὸς οὗτος ἡ ζῶσα ἱστορία τῶν συγχρόνων του· ἀνεμίχθη δὲ καὶ ἐπὶ βραχεῖ, κομιδῆ νέος ὢν, μετὰ τὸλμης καὶ πολιτικοῦ θάρρους μετ' ἄλλων ἡλικιωτῶν ὡς πρωταγωνιστῆς εἰς τὰς ἀντιδράσεις, αἵτινες ἐξηγήθησαν ἐν Ἀθῆναις κατὰ τῆς βαυραροκρατίας. Ἐβουλεύετο νὰ λέγῃ ἀλόγως ἀγνοῶν τὴν ἱστορίαν του καὶ τὴν γεωγραφίαν του δὲν δύναται νὰ βαδίσῃ ταχεῖ βήματι πρὸς τὴν πρόοδον· ὁ δ' Ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἔχει ἱστορικὸν βιβλίον ἄλλο εἰς χεῖρας, πλην τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, διὸ καὶ πιστεύει ὅτι ὁ βίος αὐτοῦ εἶνε ἄμυστος ἀπόρροια τοῦ ἀρχαίου, ἐνῶ χωρίζουσι τοῦτον ἀπ' ἐκείνου αἰῶνες ὀλόκληροι. Ἡ ἀγνοία τῆς ἱστορίας, ἢ ἀγνοία τῆς γεωγραφίας καθιστᾷ τὸν ἀνθρώπον μικροπολίτην, μὴ ἐμπνεόμενον πρὸς οὐδὲν μέγα· ἢ ἐνέργειά του, ἢ κρίσις του, αἰ σάψεις του, περιορίζονται εἰς τὸ χωρίον του, εἰς τὸν δῆμόν του, εἰς τὴν ἐπαρχίαν του. Ἐκ τούτου δὲ ἀναπτύσσονται πάθη τοπικά, διακροῦνται οἱ πολῖται εἰς δύο στρατόπεδα, ἐρίζοντα περὶ τῆς ἀρχῆς, ὧν ἕκαστον βλέπει καταστρεφόμενα τὰ ἔργα του ὑπὸ τοῦ ἑτέρου, ἐν τῷ ἀγῶνι δὲ τούτῳ συμπαρασύροντα καὶ μηδενίζοντα πᾶσαν μεμονωμένην ἰδιωτικὴν ἐργασίαν πολιτῶν, οἵτινες εὐρυτέραν ἔχοντες ἀνάπτυξιν, καὶ δραστηριωτέραν φιλοπονίαν δὲν θέλουσι ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς τοὺς σπουδαρχικοὺς τούτους ἀγῶνας.»

Ἐκ τοιούτων ἰδεῶν ἐλαυνόμενος ἡγάπα, ὡς εἶπον, τὸ παρελθόν, διότι ἐν αὐτῷ εἶδε πάντας αἰκοδομοῦντας. Διὰ τοῦτο δὲ ἀνάγνωσιν πρὸς ἀναψυχὴν εἶχε τὰ πνευματικὰ Ἑλληνικὰ ἔργα, αἵτινα τὸ παρελθόν παρήγαγεν. Ὡς ἵσταντο ἐπρόφθανα αὐτὸν ἀναγινώσκοντα στοιχειωδέστατον βιβλίον διδασκτικὸν τῆς κατατάτης ἐκπαιδεύσεως, γεγραμμένον ὑπὸ παλαιῦ διδασκάλου τοῦ Γένους ὅπερ μοι ἐπεδείκνυεν ἀμέσως καὶ συνέκρινε πρὸς πολλὰ τῆς παρ' ἡμῖν βιβλιοκαπηλικῆς ἐργολαβίας ἀποκνήματα. Ταυτῆ δὲ ἦτο ἡ προσκόλλησις τοῦ Κρίνου εἰς ταῦτα τὰ ἔργα, ὡς τε ἠσχολήθη δι' ὅλου αὐτοῦ, δύναμαι νὰ εἶπω, τοῦ

βίου νὰ καταρτίσῃ συλλογὴν ὅσον οἶν τε πλήρη τῶν ἐκδοθέντων βιβλίων ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ 1821, πλην τῶν ἐκκλησιαστικῶν, συλλογῆν πολῦτιμον, ἣτις ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρέπει νὰ διασπασθῇ διότι εἶνε κειμήλιον ἰθικόν, εἰς ἰδιώτου χεῖρας εὐρισκόμενον.

— Ὡς χρησιμῆς, μοι ἔλεγε, μίαν ἡμέραν ἢ συλλογὴ αὕτη δι' ἐκείνου, ὅστις ἢ ἐβλήθη νὰ γράψῃ περὶ τῆς πνευματικῆς κινήσεως, καὶ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν γραμμάτων, τῆς παιδείας καὶ τῆς διδασκαλίας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, διότι τὸ ἱστορικὸν νῆμα δὲν ἀρχεται ἀπὸ τοῦ 1821.» Ὅτε δ' ἐγώ, τοῦ λόγου παρεμπεισθέντος περὶ διδασκαλίας, εἶπον ὅτι τὰ στοιχεῖα τῆς πειραματικῆς φυσικῆς καὶ τῆς ἀστρονομίας ἐδιδάχθησαν δι' ὄργάνων τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου Κεῖρον ἐν τῷ Ὀρφανοτροφεῖῳ τῆς Ἀνδρου, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ κατόπιν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ.

— Ὅχι, ἀπήντησεν ὀργίλως ἀνεύχων με, ἀγνοεῖτε τὴν ἱστορίαν, καὶ νομίζετε ὅτι αἰεὶ ἐδημιουργήσατε τὰ πάντα, καὶ καυχᾶσθε καὶ θρασύνεσθε ἐν τῇ ἀγνοίᾳ σας, καὶ ἐγερεῖς κατεβύβασεν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης του σωρεῖαν Ἑλληνικῶν βιβλίων ἱστορικῶν καὶ διδασκτικῶν τῶν δύο παρελθουσῶν ἑκατονταετηρίδων, δι' ὧν μοι κατέδειξεν ὅτι ἐν ταῖς σχολαίσις τῶν Ἰωνίνων καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ πειραματικὴ φυσικὴ ἐδιδάσκετο δι' ὄργάνων, ὧν στεροῦνται σήμερον τὰ Γυμνάσια. «Ποῦ διδάσκειται ἡ φιλοσοφία σας, εἶπεν, ποῦ ἡ γενικὴ ἱστορία, ποῦ ἡ ῥητορικὴ; Ὁ ἀμῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου τῶν ῥητόρων τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων εἰσῆγει καὶ σιγᾷ· μόλις δ' ἔχετε δύο ἢ τρεῖς νὰ ἐπιδείξητε ῥητορας τοῦ πολιτικοῦ καὶ δικανικοῦ βήματος.»

Ἡ ἀγάπη, ἣν εἶχε πρὸς τοὺς διδασκάλους, οἵτινες ἐδίδαξαν αὐτῷ τὰ πρῶτα γράμματα ἦτο συγκλητικὴ, ἰδίᾳ δὲ συχνάκις ἐμνημόνευε τοῦ Δημητρίου Πεζάρου. Ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ του εἶχεν ἀνηρτημένας μόνας εἰκόνας τῶν Γάλλων καθηγητῶν του τῆς χημείας καὶ τῆς βοτανικῆς. Ἡ πρὸς τὸν Κοραῖν ὑπόληψίς του καὶ ἔρωσις εἶχε φθάσει μέχρις ἰδιοτροπίας. «Ἐγὼ τὴν πληριστερὰν τῶν ὑπαρχουσῶν συλλογῶν τῶν ἔργων τοῦ Κοραῖ ἢ μοι ἔλεγε μίαν ἡμέραν, «ἀλλὰ μοι λείπει ἐν ἡ ἰναίσιμος διατριβὴ αὐτοῦ ἢ λατινικὴ, ἣν ἐδημοσίευσεν ἐν Μονπελιέ.» Αὕτη ἀνετυπώθη εἶπον. Ἄλλ' ἐκείνος μειδιῶν ἀπήντησεν, ὡς ἐμμανῆς συλλέκτης ἀρχαίων γνησίων καλλιτεχνημάτων, «Τὸ γνωρίζω, ἀλλ' ἤθελα τὴν πρωτότυπον.»

Τοιοῦτος ὢν περὶ τὰ παλαιὰ, καὶ ὑπὸ τοιούτων ἰδεῶν ἐμπνεόμενος, δι' ὅλου αὐτοῦ τοῦ βίου ἐπι-

ζητήσεν ὡς πολίτης ἔχων καθήκοντα πρὸς τὴν κοινωνίαν, ἐν ἡ ἔζη, τὴν βελτίωσιν τοῦ ὑπάρχοντος, ἀνευ καταστροφῆς τούτου, ἤθελε νὰ περιποιεῖται ἐφ' ὅσον ἡδύνατο καὶ ἐγνωρίζε πᾶν φυτὸν χρήσιμον ὅπως ἀναπτύξῃ αὐτό, οὐχὶ δὲ νὰ ἐκρίζοι καὶ ἀποκόπτῃ. Διὰ τοῦτο ἡγάπα ἰδιωτικῶν καὶ ὑπελήπτετο πάντας τοὺς ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐργαζομένους, ὧν πολλάκις ἐπέζητει αὐτὸς οὗτος τὴν γνωρίμην καὶ τὴν ἀναστροφῆν. Ἠσθάνετο ἄρα τὸν ἀγαλλίσαι, καὶ κατέλειπεν ἀγογγύστας καὶ τὴν σπουδαιοτάτην ἐργασίαν, ἰσάκις προσήρχετο τις εἰς τὸ σπουδαστήριον αὐτοῦ, ἢ τὸ φαρμακευτικὸν ἐργαστάσιον ὅπως ζητήσῃ συμβουλὴν ἢ ἐπικαλεσθῇ τὰς γνώσεις του, καὶ τὴν πείραν του. Δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ μνημονεύσω ἐνταῦθα ἄλλων ὀνομάτων, ἀλλὰ τὸ ἐπ' ἰμοὶ ὁμολογῶ ὅτι πολλῶν διατριβῶν μου καὶ ἔργων τὴν σύνταξιν καὶ δημοσίευσιν ὀφείλω εἰς τὰς προτροπὰς αὐτοῦ, καὶ τὰς συμβουλὰς. Καὶ τίς νέος ἐπιστήμων μεταφραστῆς ἢ συγγραφεὺς ἀξίου λόγου φυσικοῖστορικῶ ἔργου δὲν προσῆλθεν εἰς αὐτόν, ἢ καὶ μάλῃ τὴν ἀκριβῆ μεταφράσιν ὄρου ἐπιστημονικοῦ, ἢ τὸν καθαρισμὸν φυτοῦ, καὶ φαρμάκου; καὶ ποῖον γλωσσάριον παλαιὸν ἢ νέον, ἢ χημικὸν βιβλίον ἤθελε τις ζητήσῃ καὶ δὲν ἤθελεν ἀνεύρει εἰς τὴν βιβλιοθήκην του; Δὲν ἔπραττε δὲ τοῦτο χάριν ἐπιδείξεως ἀλλ' ἐκ πασιθῆσεως καὶ ἐκ καθήκοντος, ὅπερ εἶχεν, ὡς ἔλεγε νὰ ποδηγετῇ τοὺς ἄλλους, ἵνα πράξωσιν ὅτι αὐτὸς δὲν ἤθελε δυνηθῆ, οὐδὲ εἶχε τὴν ἀξίωσιν νὰ μνημονεύωσιν αὐτοῦ, θεωρῶν τοῦτο ἄσκοπον ἐπιδείξειν περὶ μικρὰ. Ἐπρέσβευεν ὅτι ἡ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις ὁ ἀπέφερε ἀφθονωτέρους καρποὺς, ἐὰν οἱ καθηγηταὶ συνεχρωτίζοντο πλειότερον μετὰ τῶν φοιτητῶν, σήμερον γνωστοὶ μόνον ὄντες ἐκ τῶν παραδόσεων καὶ τῶν ἐξετάσεων, ἄσχετοι δὲ μένοντες καὶ ξένοι πρὸς αὐτοὺς, οὐδόλως ἐπιδρῶντες δι' ἰδιαίτερων συνεντεύξεων ἐν τῷ οἴκῳ καὶ τῷ σπουδαστηρίῳ.

Ἐθεώρει δὲ οὐχὶ ἀτόπως καὶ τὰς σχέσεις τῶν παρ' ἡμῖν λογίων μετὰ τῶν ἐπιστημόνων τῆς Ἑσπερίας ὡς μοχλόν, ἔστω καὶ ἀσθενῆ, πρὸς ἐξέγερσιν τῆς νεοαρικωμένης παρ' ἡμῖν ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, ἐτίμα δὲ τούτους μεγάλως, καὶ προθύμως ὑπήκουεν, εἰς ὅτι ἤθελον ζητήσαι παρ' αὐτοῦ. Νωπῆ εἶνε εἰς τὴν μνήμην μου ἡ εἰκὼν, ὅτε πρό τινων μηνῶν, κατὰ πρόσκλησίν του, μεταβάς εἰς τὸν οἶκόν του, εὗρον αὐτόν ἐν τῷ σπουδαστηρίῳ του καθήμενον ἐν μέσῳ βιβλίων, καὶ φιαλῶν φαρμάκων, καὶ βοτανῶν, καὶ σημειώσεων χειρογράφων, πολλῶν τὴν τρίχα, καὶ καταβιβλημένον ὑπὸ τῆς ἀσθενείας, ἀναγινώσκοντα τὸν περιηγητὴν Βελλώνιον.

— Ὡς σοὶ ἀναθέσω μοι λέγει μίαν ἐργασίαν, Ἐλαβον ἐπιστολὰς ἐξ ἐπιστημόνων χημικῶν καὶ βοτανικῶν τῆς Γαλλίας, ὅπως ζητήσω ἐνταῦθα

συνδρομὰς πρὸς ἴδρυσιν ἀνδριάντος ἐν Μάνε τῆς Γαλλίας εἰς τὸν περιηγητὴν Βελλώνιον. Οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ ἐξ ἀβρότητος προσκαλοῦσιν ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, νὰ καταβάλωμεν εἰς τὸν ἔρανον ἑκατὼν μικρὰν εἰσφορὰν ὑπὲρ μνημείου ἀνδρός, πολλὰ περὶ Ἑλλάδος γράψαντος, καὶ πηγῆς ὄντος ἱστορικῶν περὶ αὐτῆς γνώσεων. Ἄλλ' εἰς τίνα ν' ἀποταθῶ; τίς γνωρίζει τὸν Βελλώνιον καὶ τὰ ἔργα του παρ' ἡμῖν; Γράψε ὀλίγα εἰς τὴν 'Εστία' περὶ τοῦ βίου του, ἵνα καταστήσωμεν αὐτὸν γνωστόν, ὅπερ καὶ ἐπραξά. Ἐχαιρέτο δὲ ὅταν διὰ τῶν φίλων συλλέξας ὀλίγα χρήματα ἀπέστειλεν αὐτὰ ἐκ μέρους τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν μετὰ τοῦ καταλόγου τῶν συνεισνευχόντων.

**

Ὁ Σταμάτιος Κρίνος εἰς τῶν πρώτων ἐπιστημῶν χημικῶν καὶ βοτανικῶν, οὓς ἀπέκτησεν ἡ Ἑλλάς κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀναγεννήσεώς της ἐγεννήθη εἰς Ταταῦλα τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῷ 1815. Μετὰ ἐπανελλημμένας συμφορὰς, ἐπισυμβάσας εἰς τὸν πατρῶον οἶκον μετέβη εἰς Σύρον ἐν ἡλικίᾳ 15 ἐτῶν, ἐνθα ἐμαθήτευσεν παρὰ τῷ Ναοφύτῳ Βάμβῳ καὶ Δ. Πιζάρῳ, ἐργαζόμενος συνάμα ἐν τῷ φαρμακείῳ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του Ἀθανασίου, ὁ ὁποῖος προηγουμένως εἶχε μεταβῆ ἐκεῖ.

Κατὰ τὸ 1835 ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἤκουσε φαρμακευτικὰ μαθήματα εἰς τὴν τότε, ἕνεκα τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀρτισυστάτου κοινωνίας, συστήθεισαν σχολὴν πρὸς μόρφωσιν ἐμπειρικῶν φαρμακοποιῶν. Λαβὼν τὸ δίπλωμα τοῦ φαρμακοποιῦ συνέστησε τῷ 1837 φαρμακεῖον ἐν Ἀθήναις, ἐν τῷ μεταξύ δ' ἐφοίτα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, κ' ἐσπούδαζε τὴν γαλλικὴν.

Τὸ φαρμακεῖον του διετήρησε μέχρι τοῦ 1841, τὸ δ' ἐπόμενον ἔτος ἀπῆλθεν εἰς Ἑυρώπην ὅπου αὐξήθη τὰς γνώσεις του, λάβη ἀληθῆ ἐπιστημονικὴν παιδείαν, καὶ μεταγγίσθη αὐτὴν εἰς τὴν πατρίδα του. Κατ' ἀρχὰς μετέβη εἰς Πίσαν, ὅπου ἤκουσε φυσικὴν ἀπὸ τὸν Κάρολον Ματαιούτση καὶ χημειαν καὶ βοτανικὴν ἐξ ἄλλων διασήμων καθηγητῶν. Ἐκ Πίσσης δὲ μετέβη εἰς Παρίσιους, ὅπου ἐπὶ τίνα ἔτη διέμεινεν, εἰδικῶς καταγινόμενος εἰς τὴν χημειαν καὶ τὴν βοτανικὴν, διατελέσας καὶ ἐπὶ χρόνον τινα προπαρασκευαστῆς τοῦ διασῆμου χημικοῦ Δουμᾶ.

Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας συνέστησε φαρμακεῖον αὐτῷ ἐπὶ ἐπιστημονικωτέρων βάσεων. Ἐξηκολούθησε δὲ τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτοῦ μελέτας, ἐνήμερος πάντοτε ποθῶν νὰ εἶνε πρὸς πᾶσαν ἀνακάλυψιν ἐπιστημονικὴν ἐν τῇ χημείᾳ, καὶ πρὸς πᾶσαν νέαν θεωρίαν. Ἐλυπέτο δὲ, ὡς μοὶ εἶλεγε περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του, ὅτι δὲν ἠδύ-

νατο πλέον νὰ παρακολουθῆσθαι τὰ γιγαντιαία ἔλματα, ἅτινα ἡ χημεία ἔκαμιν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων περὶ τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πράξιν.

Ἐπηρεήθη δ' ἔκτοτε καὶ τὴν πολιτείαν εἰς διάφορους ὑπηρεσίας. Ἐν τῷ Σχολείῳ τῶν τεχνῶν ἐδίδαξε τεχνολογικὴν χημειαν τῷ 1848, καὶ κατόπιν τῷ 1851—1853. Ἐπῆρξε μέλος τοῦ ἐπιτροπείου ἀπὸ τοῦ 1853 μέχρι τοῦ θανάτου του, καὶ συνετέλεσε διὰ τῶν γνώσεων αὐτοῦ εἰς τὴν σύνταξιν καὶ μεταρρυθμίσιν πολλῶν νόμων, ὧν αὐτὸς συνέταττε τὰ σχέδια, ἀφορώντων τὴν δημοσίαν ὑγίαν ἢ τὴν διοργανώσιν τοῦ φαρμακευτικοῦ κλάδου.

Τῷ 1863 διορίθη μέλος ἐπιτροπῆς πρὸς διεύθυνσιν τοῦ Σχολείου τῶν τεχνῶν, καὶ ἐργάσθη ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ταύτῃ πρὸς σύνταξιν νέου κανονισμοῦ, δι' οὗ ἡ Σχολὴ αὐτὴ καθίστατο χρησιμωτέρα εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἀδὲν ἤθελεν, ἔλεγε, τὴν πολυτεχνικὴν σχολὴν μονόφθαλμον, διδασκαλεῖον μόνον τῶν ὥραίων τεχνῶν, ὡς ἦτο κυρίως πρὶν, ἀλλὰ σχολεῖον πρακτικῶν γνώσεων, καὶ τεχνῶν διὰ τὸν λαόν, διὰ τὸν ἐργάτην, διὰ τὸν τεχνουργόν, διὰ τὸν βιομηχανόν. Τὸ ἔργον του δ' ἐπὶ τοιαύτης βάσεως ἰδρυθὲν συνεπλήρωσαν οἱ μετ' αὐτὸν διευθυνταί, καὶ συμπληροῦνται ἐσήμερον. «Ὅπου ἀνεπτύχθησαν αἱ ὥραιαι τέχναι, ἔλεγεν, εἶχε προηγηθῆ πολιτισμὸς μακρῶν χρόνων, κοινωνικὴ ἀνάπτυξις εὐρεία, εὐμάρεια βίου, καὶ πλοῦτος. Ἀδύνατον ἔλεγε τὸ φυτὸν αὐτὸ νὰ προαχθῆ καὶ νὰ εὐδοκιμήσῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἣτις δὲν εἶνε εἰς κατάστασιν νὰ τὸ κρίνῃ καὶ νὰ αἰσθανθῆ τὴν εὐδίαν του, ἣτις δὲν ἔμαθε νὰ τιμᾷ τὸν καλλιτέχνην καὶ τὸν ἐπιστήμονα. Διὰ τοῦτο τὸ πολυτεχνεῖον πρέπει νὰ ἔχῃ διπλοὺν σκοπόν.»

Δὲν σημειῶ τὰς σκέψεις ταύτας ὡς τίνα καινοφανῆ ἰδέαν, διότι παρὰ πολλῶν ἐλέχθη καὶ ἐγράφη, ἀλλ' ὡς παράδειγμα τοῦ τρόπου κατ' ἐν ἐμόρφου τὰς σκέψεις του, καὶ ἀντελαμβάνεται ὁρμώμενος ἐκ γενικωτέρας θεωρίας, τῶν πραγμάτων. Διὰ τοῦτο πολλάκις ἔχων ὑπ' ὄψιν τὰ διδάγματα τοῦ παρελθόντος καὶ τὴν μακρὰν αὐτοῦ πείραν ἐπέμεινεν ἐν τοῖς συλλόγοις καὶ ταῖς ἐπιτροπαῖς, ὧν ἦτο μέλος εἰς τὰς πεποιθήσεις του μετ' ἀκαμψίας σιδηρᾶς, οὐδὲ βῆμα ὑποχωρῶν, ἀλλ' ἐπιτιθέμενος κατὰ τῶν ἀντιδοξούντων πολλάκις διὰ τρόπον ὀργίλου, καὶ φράσεως δριμυίας. Ὅταν δὲ διέβλεπεν ὀπισθεν τῶν ἀντιπρονοούντων εἰς τὰς συζητήσεις καὶ ἀποφάσεις ὅτι ὑπεκρύπτετο ὑλικὸν καὶ ἰδιοτελὲς εὐτελὲς συμφέρον, καλυπτόμενον ὑπὸ πρᾶξιν λόγους καὶ πατριωτικὸς πολλάκις, εἶχε τὸ θάρρος καὶ τὴν θέλῃσιν νὰ τὸ φέρῃ εἰς φῶς, ἀπογυμνῶν διὰ μίαν λέξιν τὸν ἀντίπαλόν του. Πόσοι ἐν τοῖς σαματεῖσι, ὧν ἦτο μέλος δὲν θέλουσιν ἀναμνησθῆ αὐτοῦ, καὶ δὲν θέ-

λουσιν αἰσθανθῆ τὴν ἔλλειψιν του, ἄτολμοι αὐτοὶ ὄντες νὰ πολεμήσωσιν ἀνδρικῶς ἰδιοτελεῖς σκέψεις ὡς ἐκαίνος, οὐτινος ὁ βίος καὶ ἡ μικρὰ περιουσία ἦτο πρῶτον ἐντίμου ἐργασίας, καὶ οὐτινος ὁ γρόνθος προτεινόμενος ἦτο χεῖρς, ἣν δὲν ἐμόλυνε ποτε πράξις ἰδιοτελής;

Ὡς ἐν τῷ πολυτεχνεῖῳ οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐπιτροπῇ τῶν Ὀλυμπίων, ἥς μέλος ἦτο ἀπὸ τοῦ 1858, ὅτε συνέστη ἡ πρώτη ἐκθεσις τῶν Ὀλυμπίων, ἐργάζετο ὑπὸ πνεῦμα πρακτικόν. Ἐλαβε δὲ μέρος εἰς ὅλας τὰς γενόμενας ἐκθέσεις καὶ ἡ τελευταία αὐτοῦ ἐργασία, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς τελευτῆς του, εἶνε ἡ σύνταξις τῆς νέας ταξινομήσεως τῶν ἐκθεμάτων τῆς ἐκθέσεως τῶν Ὀλυμπίων, τῆς γενησομένης τῷ 1887, εἰς ἣν ἐργάζετο μετὰ δύο συναδέλφων του, οὓς ἠγάπα τοῦ Ν. Ἀποστολίδου καὶ Ἐμ. Ἀρχαίου. Τὴν ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ τῶν Ὀλυμπίων ἐργασίαν του ἐθεώρει ἐν τῶν σπουδαιοτάτων καθηκόντων του διότι ἐπείσθευεν ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ αὐτὴ εἶχεν οὐ μόνον τὴν ἀποστολὴν συλλογῆς, πρὸς ἐκθεσιν προϊόντων τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς τέχνης καθ' ὀρισμένον χρόνον, ἀλλ' ἐθεώρει αὐτὴν ὡς σπουδαίως δυναμένην νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς ἐμφυγίσεως τῆς ἐν γένει ἔγχωριου παραγωγῆς.

**

Ὁ Κρίνος ὡς χημικὸς ἐπιστήμων μεγάλως συνετέλεσε εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φαρμακευτικῆς χημείας. Τὸ φαρμακευτικὸν αὐτοῦ ἐργαστήριον ἦτο διδασκαλεῖον ἀληθὲς πάντων τῶν παρ' αὐτῷ μαθητευσάντων. Ἐπείσθευε δ' ἐνδομύως ὅτι πρῶτος ἐν Ἑλλάδι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, οὐδὲ θέλει προαχθῆ ἡ γεωργία, ἡ βιομηχανία ἄνευ τῆς ἀναπτύξεως τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Διορίσθη δὲ τῷ 1850 ὑφηγητῆς τῆς ὀργανικῆς χημείας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ. Ὡσαύτως διορίσθη τῷ 1861 τακτικὸς καθηγητῆς τῆς φαρμακευτικῆς, ἀλλ' ἐκ τῆς θέσεως ταύτης ἀπηλλάγη τῷ 1863. Ὁ δὲ καθηγητῆς νῦν τῆς χημείας κ. Χρηστομάνος ἐκφωνῶν τὸν ἐπιτάφιον τοῦ τελευτήτος, ἀνωμολόγησεν ὅτι ὅτε ἐκλήθη ὡς ὑφηγητῆς τῆς χημείας τῷ 1863 νὰ παραλάβῃ τὸ χημεῖον τοῦ Πανεπιστημίου, εὖρεν ἐν αὐτῷ τὸν πρῶτον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Πανεπιστημίου κομισθέντα ἀναλυτικὸν ζυγόν, παρὰ τοῦ Κρίνου ἀγορασθέντα, καὶ ὅτι ὁ ζυγὸς οὗτος ἐνέπλησεν αὐτὸν χαρᾶς, διότι ἦτο τὸ πρῶτον τεκμήριον ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, ἣν προσεχρῆδιάζεν ὁ μακαρίτης Κρίνος προμηθευθεὶς αὐτόν, καλῶς γινώσκων ὅτι ἄνευ ζυγοῦ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ χημεία.

**

Ὁ Σταμάτιος Κρίνος δὲν συνέγραψε μέγα καὶ ὀγκώδες σύγγραμμα, ἀλλ' ἐξέδωκε πολλὰς μονο-

γραφίας καὶ διατριβὰς ἐν περιδικαίᾳ, ἐν αἷς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἐστίᾳ, ὧν ἐνθουσιάζομαι προχείρως βιογραφίαν τοῦ Ἀθανασίου Βαλιδᾶ δημοσευθεῖσαν τῷ 1879. Ἐδημοσίευσε δὲ μονογραφίαν περὶ στύρακος, καὶ πολλὰς διατριβὰς ἄλλας εἰς Ἀγγλῆσιν, ἐν ἐξέδιδε μετ' ἄλλων τῷ 1856—59. Ἀλλὰ ἐν κοινωνίᾳ, ὅσα ἡ ἡμετέρα, μὴ ἀφθονοῦσα ἀνδρῶν ἐπιστημῶν, ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῇ ἦθη δὲν διεπλάσθησαν ἐτι ἀκούοντες ὥστε ἡ ἰδέα τοῦ καθήκοντος νὰ πραιτῆν ἐν παντί, δὲν πρέπει οἱ ἐπιστήμονες νὰ κρίνονται μονομερῶς, ἀν συνέγραψαν ἢ μὴ, διότι τὸ συγγράφειν ἐν Ἑλλάδι ἐπιστημονικὰς συγγραφὰς δὲν εἶνε εὐκόλον ἔργον, ὅσον φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ἐξεταζόμενον, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐρευνηθῆ ἂν ὡς καθηγητῆς, ἢ ὡς ὑπάλληλος, ἢ ὡς μέλην συμπατίου ὑπὲρ τῆς κοινωνίας ἐργαζομένων ἐπέδρασαν σωτηρίως πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης, καὶ πρὸς τὴν πρόσθεσιν τῆς κοινωνίας, καὶ ἂν ταῦτα πάντα συνεδουάζοντο πρὸς χαρκατῆρα εὐθὺν καὶ ἐντιμον, ἀνδρικῶν καὶ ἀξιοματικῶν.

Οὐχ ἦτο ὁ Κρίνος, ἡσχολεῖτο εἰς συγγραφὴν ἔργου μεγάλου τῆς «φυσικῆς ἀρχαιολογίας» ὅπερ, ἂν ὁ θάνατος δὲν ἀφῆρταξεν αὐτόν, κυρίως δὲ ἂν ἡ κατατρυχούσα αὐτὸν νόσος δὲν ἐμίει τὴν φιλοπονίαν του, ἤθελε φέρει εἰς πέρας, μόνος οὗτος, παρασκευασθεὶς εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην διὰ μακροῦ χρόνου, δυνάμενος νὰ συγγράψῃ ταῦτα ἔργα.

Τὸ ἔργον του τοῦτο συνίστατο εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν φυτῶν, τῶν εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφῆς ἀναφερομένων, ὧν πολλὰ ἄγνωστον πρὸς ποῖα ἀντιστοιχοῦσι, μὴ ὀνομαζόμενα σήμερον διὰ τοῦ ἀρχαίου αὐτῶν ὀνόματος. Οἱ συγγραφῆς τῆς Δύσεως, οἱ ἀσχοληθέντες περὶ τὸν προσδιορισμὸν τοῦτον τῆς κλασικῆς καὶ βυζαντινῆς χλωρίδος, ὑπέπεσαν ἐξ ἀγνοίας τῆς νεοελληνικῆς, καὶ ἐκ τῆς ἀτελοῦς περιγραφῆς τῶν ἀρχαίων, εἰς πολλὰ σφάλματα. Περὶ τῆς μεθόδου δὲ κατ' ἣν ἐργάζετο περὶ τὸν προσδιορισμὸν τοῦτον ἐξέδωκε διατριβὴν εἰδικὴν, ἵνα διασφωτίσῃ καὶ ἄλλους, θεωρῶν καὶ πάνυ ὀρθῶς ταύτην ὡς τὴν καταλληλοτάτην. Ἡ περὶ ταύτης μελέτη του ἐδημοσιεύθη, τῷ 1881 ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ ἐπιστημονικοῦ προσδιορισμοῦ τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν φυτῶν διὰ τῶν ὀνομάτων τοῦ λαοῦ κατὰ τόπους καὶ χρόνους, καὶ τῆς ἐκ τούτου ἀφελείας εἰς τὴν ἐτυμολογίαν καὶ λεξικογραφίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.»

Εἰς τὸ ἔργον του τοῦτο ἦτο προσκεκαλλημένος ψυχῇ τε καὶ σώματι. Παρὰ παντός, καταγόμενου ἰδίως ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἐζήτει φυτὰ καὶ γλωσσάρια ἀνεζήτηται τὴν δημῶδη ὀνομασίαν ἐκάστου φυτοῦ κατὰ τόπους διαφόρους, καταγράφων πάντα τὰ συνώνυμα ἐπειδὴ δὲ τὸ κοινὸν ὄνομα ἠδύνατο νὰ εἶνε αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον, ἀλλὰ παρεφθαρμένον καὶ ἡλλο-

ωμένον ἐκ τοῦ χρόνου, ἀνέτρεχεν εἰς τοὺς κλα-
σικούς Ἑλληνας, εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς, εἰς τοὺς
περιηγητάς, ὧν εἶχε πλουσιωτάτην συλλογὴν, εἰς τὰ
γλωσσάρια, ἱατροσόφια τοῦ μέσου αἰῶνος, εἰς ἀρ-
χαία χειρόγραφα, διότι μόνον διὰ τοιαύτης ἱστορι-
κῆς μεθόδου ἦτο δυνατόν ν' ἀποφανθῆ τις ἀσφαλῶς.
Ὅτε ἐπανελθὼν ἐγὼ ἐκ τῆς ἐν Ἄνδρῳ περιόδου
μου τῷ 1879, ἐκόμισα χάριν τοῦ Κρίνου, ὀλίγα φυ-
τὰ μετὰ σημειώσεις τῶν κοινῶν ὀνομάτων, καὶ
ἐπέδειξα εἰς αὐτὸν ἐν, τὸ παράσιτον φυτὸν
τῶν κυάμων καὶ τοῦ ὀρόβου, εἰπὼν ὅτι ὀνο-
μάζεται ἐν Ἄνδρῳ *ρούβαλο*. α "Ὡ! μοι εἶπε
χαίρων, εἶνε ἡ ὀροβόχρη τῶν ἀρχαίων, ἥς τὸ
ὄνομα διετηρήθη ἐν Ἄνδρῳ παραφθαρὲν εἰς
τὸ *ρούβαλο*. Καὶ ὄλλας ἐτι ἡμέρας πρὸ τοῦ
θανάτου σου, ὅτε συναντήσας αὐτὸν κατ' ὁδὸν
βαδίζοντα, κεκυρτωμένον καὶ ἐξησθενωμένον ἐκ
τῆς ἐπαράτου ἀσθενείας, ἥτις ἐπὶ δεκατρία ὄλα
ἔτη ἐβασάνιζε καὶ ἐταλαιπώρει αὐτόν, ἠρώτησα
πῶς ἔχει. — Ἄφησε μοι εἶπε τὰ τῆς υἱείας μου,
εἶμαι πλήρης χαρᾶς διότι βαίνω ἐπὶ τὰ ἔχνη τοῦ
προσδιορισμοῦ τοῦ λωτοῦ τῶν ἀρχαίων.

Ἄλλ' ὄλα ταῦτα ἐν μιᾷ στιγμῇ ἐξέλιπον.
Πᾶσα ἐλείνη ἡ ζωηρὰ καὶ νοήμων ἀτομικότης
ἐκεῖτο νεκρὰ περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 11 Ἰανουα-
ρίου, περιτετυλιγμένη ἐν τῇ σινδόνῃ τοῦ θανάτου.

* *

Ὁ Κρίνος ἀπέκτησε πολλὰ τέκνα, ἀλλὰ δύο
μόνον ἐπέζησαν υἱὸς καὶ θυγάτηρ, ἅτινα ἠτύχη-
σε νὰ ἰδῆ ἀναπτύχθεντα ἐν ἀκμῇ νεότητος ὡς
βλαστὸς νεοθαλοῦς ἐλαίας κύκλω τῆς τραπέ-
ζης του. Ὑπῆρξε κατὰ τὸν βίον αὐτοῦ δίκαιος,
υπερήφανος ἀνευ ἀλαζονείας, μετρίφρων μέχρι
δειλίας, εὐκρινὴς καὶ ἀδόλος φίλος καὶ εὐγενὴς
τὴν ψυχὴν. Ἐμίσει μόνον τὴν ὑπόκρισιν, καὶ
τὴν κολακείαν καὶ τοὺς νόθους ἐκείνους τρόπους
τῆς φιλοφροσύνης τινῶν, οἵτινες μὲ τὸ μαιδιάμα
εἰς τὰ χεῖλη καὶ τὸ δηλητήριον εἰς τὴν καρ-
δίαν περιποιῶνται πάντας ἀτενίζοντες εἰς τὸ
ἴδιον μόνον συμφέρον καὶ περὶ τοῦτο μόνον σπου-
δάζοντες, οἵτινες χαιρετῶσι μέχρις ἐδάφους τὸν συ-
ναντώμενον γινώριμον, παρερχομένου δὲ τούτου
ὑπονομεύουσι τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν ἀρετὴν. Εἶ-
χεν ὁ Κρίνος πλήρη τὴν συναίσθησιν τῆς ἀξίας
του καὶ τῶν χρόνων του καὶ τῆς ἡλικίας του. Εἰς
τὰ συνέδρια καὶ τὰ σαματεῖα, ὧν ἦτο μέλος
δὲν ἠγάπα νὰ καθῆται πρόσωπον βωβὸν εἰς οὐ-
δὲν συντελοῦν, ἀλλ' ἐνεργὸν καὶ δρῶν, διὰ τοῦ-
το ἅμα ὡς ἔβλεπεν ὅτι εἰς οὐδὲν ἠδύνατο νὰ
συντελέσῃ παρηγεῖτο καταλείπων εἰς ἄλλους τὴν
θέσιν. Εἶχε τὴν φιλοπατρίαν τοῦ σώφρονος ἀνδρός,
οὐχὶ τὴν ἐπιδεικτικὴν καὶ δημαγωγικὴν, τὴν
ἀδικαίπτως μεμφιμοιροῦσαν κατὰ παντὸς πολι-
τευομένου. Τῷ 1879 ἀνετύπωσεν ἰδίᾳ δαπάνῃ ἐκ
τῆς Γεωγραφίας τοῦ Δανιὴλ Φιλιππίδου καὶ
Γρηγ. Κωνσταντᾶ, τῆς ἐκδόσεως τῷ 1791, τὸ

μέρος τὸ ἀφορῶν τὰ ὄρια τῆς ὅλης Ἑλλάδος,
προσθέσας καὶ γεωγραφικὸν πίνακα, ὑπὸ τὸν τί-
τλον αὐνομίας ἐθνικῆς, περιέχουσα ἐπιτομὴν χρο-
νολογικὴν καὶ ἱστορικὴν τῶν μεταβολῶν τῆς Ἑλ-
λάδος καὶ Γεωγραφίαν αὐτῆς κτλ. Ἐδημοσίευσεν
δὲ ἀνωνύμως καὶ διένειμεν εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ
δωρεάν, ὅπως μάθωσιν, ἔλεγεν, ὅποια τὰ ἀληθινὰ
ὄρια τῆς Ἑλλάδος, καὶ πῶς ἐγράφοντο αἱ γεω-
γραφίαι τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν παλαιῶν διδασκά-
λων, καὶ ὅποια ἰδέαι ἐνεπνεύοντο εἰς τοὺς Ἑλληνας
περὶ τῆς ὅλης Πατρίδος.

* *

Ὁ Σταμάτιος Κρίνος ἠτένιζε πρὸς τὸ τέλος
τοῦ βίου του, ὅπερ ἔβλεπεν ἐγγίζον, μετὰ τῆς ἀ-
ταραξίας ἐκείνης, ἣν ἐμπνέει εἰς τὰ ἄτομα ἡ
μάθησις, καὶ ἡ γνώσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν νό-
μων τῆς φύσεως, διετήρησε δὲ τὴν ἀταραξίαν
ταύτην καὶ κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ στιγ-
μάς. Τὸ πρόσωπόν του τεθνεώτος ἦτο πλήρες γα-
λήνης καὶ ἡμερότητος, δὲν ἦτο πρόσωπον νεκροῦ,
ἀλλ' ἀνθρώπου ζῶντος, κλείσαντος διὰ παντὸς
τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸ φῶς τῆς ζωῆς, ἐν πλήρει
συναισθήσει ὅτι ἐξεπλήρωσε τὸ κατ' ἑαυτὸν ἐν
τῷ κόσμῳ ὡς πολίτης, ὡς ἐπιστήμων, ὡς οἰκογε-
νειάρχης τὸ καθῆκόν του.

ΑΝ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ.

ΘΥΜΟΣΟΦΙΑ ΨΙΤΤΑΚΟΥ

Ἐν τῇ Ἐπιστημονικῇ Ἐπιθεωρήσει τῶν Πα-
ρισίων ἀνεκινήθη πρὸ τριετίας περὶ τοῦ ζήτη-
μα τῆς νοσημοσύνης παρὰ τοῖς ζώοις· πολλοὶ δ'
ἐκτοτε πειστικαί ἀφηγήσεις ἐδημοσιεύθησαν ἐν
αὐτῇ καὶ περιγραφαί καταδεικνύουσαι τὸ θυμό-
σπον τῶν ζώων. Ἐν τινὶ δὲ τῶν τελευταίων φυλ-
λαδίων τοῦ μηνιαίου περιοδικοῦ ὁ H. de-La-
caze-Duthiers μέλος τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου,
ἐπιστέλλει τὰ ἐπόμενα περὶ τοῦ ψιττακοῦ αὐτοῦ.

α Ἐχω ψιττακὸν ἰκανῶς πρᾶον, διάφορον
κατὰ τοῦτο τῶν ἑμοφύλων του· καὶ οὗτος δὲ δὲν
δεικνύει πρὸς πάντας ἀγάπην ἀλλὰ μόνον πρὸς
τινας κατ' ἐπιλογὴν, πρὸς ἄλλους δὲ ἀντιπαθεῖ
σφόδρα καταδιώκων αὐτούς διὰ βραμφοῦν καὶ
πλήττων διὰ τῶν πτερυγῶν.

Ὁ ψιττακὸς οὗτος ἔχει ἰσχυρὰν μνήμην. Μὲ
παρακολουθεῖ εἰς τὰ ταξείδιά μου, ἀντιλαμβάνει-
ται δὲ πληρέστατα πῶς εὐρίσκειται, ἐν τῇ ἐξοχῇ
ἢ ἐν τῇ πόλει ἢ συμπεριφορᾷ αὐτοῦ εἶνε διαφό-
ρος κατὰ τὸν τόπον τῆς διαμονῆς του, καὶ αἱ φι-
λίας δ' αὐτοῦ μεταβάλλονται ὡς καὶ αἱ ἔξεις, ὡς
ἀνακτᾶται ταχέως.

Ὡς ἀποδείξει τῆς διαρκείας τῶν ἀναμνησέων
του ὡς χρησιμεύει τὸδε. Δὲν εἶνε κακὸς, ὡς εἶ-
πον, ἀλλὰ δὲν δυσκολεύεται νὰ βραμψῇ πάντα
ἐμβάλλοντα αὐτὸν εἰς ἀδμονίαν. Ποθεῖ κατ' ὁ

περβολὴν τὰς θωπείας ἐνὸς τῶν οἰκείων μου, ἰδίᾳ
δ' ὅταν περσοφῇ ὅταν λοιπὸν προχωρῇ ἡ χεῖρ
του πρὸς αὐτὸν κατανεύει τὴν κεφαλὴν, κρατεῖται
διὰ τοῦ βράμφους τοῦ ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ κλω-
βίου ὅπως στηρίζεται καὶ αἰσθάνηται κάλλιον
τὴν θωπείαν. Ἄλλ' ἂν ἐπιθυμῇ νὰ μείνῃ ἥσυχος,
ἀποσύρεται παρακολουθῶν διὰ τοῦ βλέμματός
λίαν προσεκτικῶς τὰς κινήσεις τῆς χειρὸς. Εἶνε
προφανές ὅτι ὀπισθοδρομεῖ ἐκ προθέσεως. Ἄν δ'
ἐγὼ πλησιάσω τὴν στιγμὴν ἐκείνην, προχωρεῖ ἀ-
πειλητικῶς κατὰ τῆς χειρὸς μου. Δεικνύει ἐναρ-
γέστατα διὰ τῆς στάσεώς του ἂν ἐπιθυμῇ νὰ
θωπευθῇ ἢ μὴ, ὅτι φοβεῖται τούτον καὶ προκαλεῖ
ἀφησῶν ἐκείνον.

Ἰδοὺ δὲ τὸ αἴτιον. Πρὸ τριῶν περιπτῶ ἐτόν,
ἔδηξε τὸν οἰκείον μου, ἂν ἀγαπᾷ διὰ τὸν τρόπον
δι' οὗ τὸν θωπεύει. Ἐρωτήθη ἀμέσως ὁ πωλη-
τῆς τοῦ πτηνοῦ.

— Κυττάστέ τον εἰς τὸ βράμφος ἅμα δαγκά-
ση καὶ δὲν θά τὸ ξανακἀμῃ, εἶπεν.

Ἄμ' ἔπος ἔμ' ἔργον. Ἐκτοτε οὐδέποτε ὁ ψιτ-
τακὸς ἔδηξε τὸν τιμωρήσαντα αὐτόν, ἂν δ' ἀπο-
στέρῃ ποτὲ τὰς θωπείας του ἀπομακρύνεται
αὐτοῦ φοβούμενος μὴ καὶ πάλιν ὑποστῇ τὴν ποι-
νὴν ἐκείνην. Ὡς πρὸς ἐμὲ τὸ πρᾶγμα εἶνε ὄλλως
διάφορον. Ἐπειδὴ συνείθησα νὰ πληττω αὐτὸν
ἐλαφρῶς καὶ φιλίως εἰς τὸ βράμφος, δὲν μὲ φοβεῖ-
ται παντάπασιν· δι' ὃ ἂν μικρὸν ἐξαφθῇ κατ' ἐ-
μοῦ μὲ ἀπειλεῖ ἐτοιμαζόμενος εὐθὺς νὰ ἐφορμήσῃ
ἐναντίον μου.

Ἀναμνησκείται λοιπὸν τιμωρίας ἀπαξ καὶ
ἀπὸ τριῶν ἡδὴ ἐτῶν ἐπιβληθείσης αὐτῷ.

Ἠγάπα πολὺ νεανίᾳ τινι, ἥτις σφόδρα πα-
ρωξυνεν αὐτὸν μιᾶ τῶν ἡμερῶν πρὸ πολλοῦ ἐκ-
τοτε μισεῖ αὐτὴν ἀμειλίχως καὶ διατελεῖ εἰς ἐμ-
πόλεμον πρὸς αὐτὴν κατὰστάσιν. Ὅταν δὲ μετὰ
πολλοὺς μῆνας ἐπιστρέφῃ μετ' ἡμῶν εἰς τὴν ἐ-
ξοχὴν, ὅπου διαμένει ἡ νεαρὰ ἐχθρὰ του, εὐθὺς ἀ-
μέσως ἀρχεται τῶν κατ' αὐτῆς ἐχθροπραξιῶν.
Ὅπως τῷ δώσῃ τροφὴν ἀναγκάζεται νὰ προφυ-
λάξῃ τὴν χεῖρά της δι' ὑψίσματος ἂν κύψῃ ὅ-
πως καθαρῆς τὸ κάτω μέρος τοῦ κλωβίου ὁ ψιτ-
τακὸς ἀφίνει εἰς τὸ μέσον τὸ γεῦμά του καὶ κα-
τέρχεται μετ' ὀρμῆς ὅπως δῆξῃ αὐτήν.

Ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἀγαπᾷ τὸ κλωβίον του. Ἐν
τούτοις δὲν ἀρνεῖται νὰ κάμῃ περίπατον ἐπὶ τοῦ
βραχιονός τινος ἐξ ἡμῶν. Τὴν ἐποχὴν τῶν κυά-
μων, τοὺς ὁποίους ὑπεραγαπᾷ, ἀρέσκειται νὰ πα-
ριφέρηται ἐπὶ τοῦ βραχιονός μου διὰ τῶν πρσι-
ῶν τοῦ κήπου καὶ νὰ δρέπῃ τὸ φυτὸν τοῦτο.
Ἄλλ' εὐθὺς ὡς λάβῃ καὶ κρατῇ αὐτὸ διὰ τοῦ
βράμφους ἀνάγκη νὰ τὸν ἐπαναφέρω εἰς τὸ κλω-
βίον ὅπου μόνον δύναται νὰ φάγῃ, ἂν δὲ δὲν ἐκ-
τελέσω ἀμέσως τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ κινδυνεύω
νὰ τιμωρηθῶ ἀστηρῶς· ἀπορρίπτει τὸν κύκμον
ὅπως μὲ πλῆξῃ διὰ τοῦ βράμφους, προχωρῶν ἐπὶ

τοῦ βραχιονός μέχρι τῆς χειρὸς ἣν γινώσκει εὐ-
τρωτότεραν.

Ἀναντιρρήτως τὸ πτηνὸν τοῦτο εἶνε λίαν νοή-
μον. Δεικνύει μὲν ζηλοτυπίαν διὰ τὰς παρεχο-
μένους εἰς κύνα τινὰ ἢ μικρὰν γαλῆν ἢ παιδίον
πρὸ πάντων θωπείας, ἀλλ' ἐντούτοις διακρίνει
κάλλιστα τὰ σύννοκα ζῶα καὶ δὲν βλάπτει αὐ-
τά· ἂν ἄγνωστος ἄλλος κύων εἰσελθῇ εἰς τὸν οἰ-
κον, τότε αἱ κραυγαὶ αὐτοῦ εἶνε ὄλλως διάφοροι.
Ἡμεροὶ τινες περιστραφέντες ἰδοῦσαι ὅτι πολλοὶ κύ-
κοι κανναβοσπύρου ἐπιπτον ἐκ τοῦ κλωβίου του
καθίπταντο καὶ τοὺς ἔτριγον. Ἦς πρῶτα· ἡμέ-
ρας ὁ ψιττακὸς κατέβη τὰς βαθμίδας τῆς κατο-
ικίας του ὅπως ἐξετάσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς πε-
ριστραφάς. Ἐβάνη μάλιστα θέλων νὰ τὰς ἐκ-
διώξῃ· ἀλλ' εἶτα κατὰ μικρὸν ἐγένετο φίλος των,
καὶ συχνάκις εἶδον αὐτὸν νὰ σκορπιζῇ ἐκ τοῦ
δοχείου τῆς τροφῆς του πολλοὺς κύκκους εἰς τὰς
φίλας του, ὧν ἐνόησε ἐμμεῖτο τὴν φωνήν.

Δὲν κρίνω ἐπιανάγκη νὰ ἐνδοκίμῃσι περιπλέον
οὐδὲ νὰ προσαγάγω καὶ ἄλλα παραδείγματα ὅ-
πως ἀποδείξω τὴν ἀναμφισβήτητον τοῦ ψιττα-
κοῦ τούτου θυμοσοφίαν. Πλείστοι τῶν ἐχόντων
ψιττακοὺς ἐξηκρίθωσαν βεβαίως ταῦτα καὶ ἐναρ-
γέστερα ἐτι νοσημοσύνης τεκμήρια. Ἐγὼ ἀνέφε-
ρα τ' ἀνωτέρω ὅπως καταστήσω γνωστὸν τοῖς
ἀναγκασταῖς τὸν ψιττακὸν μου ἐφ' οὗ παρητήρη-
σα τὸ ἐξῆς φαινόμενον.

Ἄγαπᾷ ὑπερβαλλόντως παιδίον τι ὀνομαζό-
μενον Γιάννην. Τὰ παιδία ἔχουσι ὀξυτάτην τὴν
παρατήρησιν, οὐχὶ δὲ σπανίως δύναται νὰ ἐπι-
φελῇ ἐπιστήμων τις τὸ παρατηρητικὸν αὐτῶν.
Ἡμέραν τινὰ ὁ Γιάννης μοι εἶπε θωπεύων τὸν
ψιττακόν·

— Κύτταξε, κύριε, τὸν παπαγάλο πῶς κάνει
κόκκινα τὰ μάτια του ὅταν εἶνε εὐχарιστη-
μένος.

Ἡ παρατήρησις ἦτο ἀκριβεστάτη καὶ ἐκ τῆς
ἐντάσεως τοῦ χρώματος τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ψιτ-
τακοῦ ἐνόησε τὸ παιδίον πόσον ἠρεσκον ἢ ἀπήρε-
σκον αὐτῷ αἱ θωπείαι του.

Ἡ φιλία τοῦ ψιττακοῦ πρὸς τὸν Γιάννην εἶ-
νε ἀπερίοριστος. Εὐθὺς ὡς ἀκούσῃ τὴν φωνὴν
του καὶ τὰ βήματά του, αἵτινα διακρίνει πάντων
τῶν ἄλλων, κραυγάζει·

— Γιάννη! Γιάννη!

Δὲν παύεται δὲ φωνάζων ἄχρις οὗ πλησιάσῃ
ὁ φίλος του. Καὶ ὅταν πλησιάσῃ, ὁ ψιττακὸς
ἐρυθραίνει τοὺς ὀφθαλμούς, ἐκτείνει τὰ πτερὰ τῆς
οὐρᾶς του, ἀνοίγει τὰς πτέρυγας του, ἀνορθοῖ τὰ
πτερὰ τῆς κεφαλῆς του, τοῦ τραχήλου του. Τότε
ἐκβάλλει θωπευτικὸν κλωγμὸν ἢ ἐπαναλαμβάνει
εὐκρινέστατα τὰς λέξεις: «Ἐ ροῦ, ἔ ροῦ.» Περι-
φέρεται ἐπὶ τῆς κόρυθος του περιστρεφόμενος,
κινῶν τὴν κεφαλὴν, ἐν ἐνὶ λόγῳ φρουσκῶν ὡς
ἰνδικὴ ὄρνις. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἀποτείνονται

πρός τὸ παιδίον μὲθ' οὗ φαίνεται συνδιαλεγόμενος. Διότι ἐκβάλλει φωνάς τινάς ὡσεὶ συναμίλλαι χαμηλοφώνους.

Ὁ ψιττακὸς τηλικαύτην αἰσθάνεται εὐχαρίστησιν ὡν μετὰ τοῦ φίλου του, ὥστε δὲν ἀνέχεται νὰ παρέμβῃ τότε τρίτος τις ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐννοεῖ νὰ μερισθῇ μετ' ἄλλου τὴν εὐτυχίαν του· εἶνε ἱκανὸς νὰ δῆξῃ καὶ πλήξῃ διὰ τῆς πτέρυγος πάντα τολμῶντα νὰ προχωρήσῃ, ὁ δ' ὀφθαλμὸς του γίνεταί ὀλονέν ἐρυθρότερος.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην παύει τρώγων, δὲν δέχεται δὲ οὐτὶ ὀπώραν οὐτὶ γλύκιμα, εἰ καὶ ὑπεραγαπᾷ ταῦτα. "Ἄν τὸ παιδίον προσποιηθῇ ὅτι ὁ ἀπέλληρ, κραυγάζει δυνατὰ: Γιάννη! Γιάννη! Πολλὰκις εἶδον ἐπαναλαμβανομένην τὴν σκηνὴν ταύτην διότι καὶ τὸ ἐνδιαφέρον μου ἐκίνει καὶ μ' ἔτερπεν. Ὡς ἔλεγον εἰς τὸ παιδίον ν' ἀπέλληρ, τοῦτο δ' ἐκρύπτετο ὅπως παρακειμένου σμίλακος, εὐθὺς ὁ ψιττακὸς ἔπαυε βρονθοῦμενος, ὁ ὀφθαλμὸς του ἐγίνετο πάλιν κίτρινος, ἐξέβαλλεν ἐπανειλημμένας κραυγὰς:

— Γιάννη! Γιάννη!

"Ἐτυπτε τὰς πτέρυγας του ὅπως πετάξῃ πρὸς τὸ δένδρον ἧπου ἐκρύπτετο τὸ παιδίον. Ὁ Γιάννης ἀπεκρίνετο μετὰ στιγμὰς τινάς· τότε αἶφνης ὁ ὀφθαλμὸς ἀποκαθίστατο ἐρυθρὸς ὡς τὸ πῦρ, ἀστραπή ἐρυθρότητος διήλαυεν αὐτόν· ἡ προσοχὴ αὐτοῦ ἐγίνετο σύντονος καὶ ὁ ψιττακὸς ἔμενε τεταμμένα ἔχων τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν τράχηλον πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἀφ' ἧς ἐξῆλθεν ἡ φωνὴ τοῦ κικρυμμένου παιδίου.

Εἶτα ἐξήρχετο ὁ Γιάννης καὶ ὁ μῖμος ἐπανελαμβάνετο.

Ὁ ψιττακὸς τόσον χαρὰν αἰσθάνεται ὅταν ὁ μικρὸς φίλος του ἠμιλῇ πρὸς αὐτόν καὶ τὸν θεωπεύῃ, ὥστε λαμβάνει τὴν χεῖρά του διὰ τοῦ ποδὸς του, καὶ μασσᾷ κινῶν τὴν γλώσσαν ἐντὸς τοῦ βράμφου, ὡς νὰ τρώγῃ γλύκιμα τι.

Οὐδὲν τούτων συμβαίνει ἐν Παρισίοις, πᾶσα δὲ τοιαύτη ἐκδήλωσις φιλίας παύει ἐν τῇ ἐξοχῇ ὡς τὸ παιδίον ἐπιστρέφῃ εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριόν του.

Πῶς ἐξηγητέον τὴν παροδικὴν ἐκείνην τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐρυθρότητα; Ἐξετάσας ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ψιττακοῦ τούτου, εἶδον ὅτι εἶνε μεγάλη, διεσταλμένη συνήθως καὶ ὅτι ἡ ἴρις παρίσταται ὑπὸ κυκλοτεροῦς κίτρινης ταινίας περιβαλλομένης ἐξωθεν ὑπὸ ζωηροῦ ἐρυθροῦ περιχρόου περικαλίου. Ὡς γνωστὸν ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ τῶν ψιττακῶν εἶνε λίαν εὐκίνητος. Ὅταν τὸ πτηνὸν ἐκδήλωσιν τὴν χαρὰν του, συστέλλει ἐκουσίως τὴν ἴριδα αὐτοῦ, τὸ κίτρινον μεταφερόμενον εἰς τὸ κέντρον ἐξαφανίζεται, τὸ δ' ἐρυθρὸν καταλαμβάνει ἐπεκτεινόμενον ὅλην τὴν ἐπιφανείαν τοῦ βάλθου τοῦ ἐμπροσθίου θαλάμου τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἐκ τούτου δὲ τὸ ζωηρὸν ἐρυθρὸν ἐκείνο χρώμα, ὅπερ δὲν διέφυγε τὸ παρατηρητικὸν τοῦ παιδίου.

Οὕτω λοιπὸν ἔχομεν πτηνὸν νοσημονέστατον, πλήρες στοργῆς πρὸς ἀνθρώπινον ὄν, ἐκφαίνον τὴν χαρὰν αὐτοῦ διὰ τῆς συστολῆς τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ του καὶ μεταβάλλον ἐκουσίως τὸ χρῶμα τοῦ ὀφθαλμοῦ τούτου.

Ὅσάκις καταλαμβάνεται αἶφνης ὑπ' ὀργῆς καὶ ἀπειλεῖ τὴν νεάνιδα, ἧς ἐμνήσθη, τὸν ὀφθαλμὸν του διέρχονται ταχέως ἀστραπαί τινες ἐρυθρότητος· ἀλλ' ἡ μεταβολὴ τῆς χροῖας δὲν εἶνε συνεχὴς ὡς κατὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς χαρᾶς.

Εἶνε περιέργου ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο, ὅπερ θεωρεῖται ἀνεξάρτητον τῆς θελήσεως παρὰ τοῖς ὑπερτέροις ζῴοις, εὐρίσκειται οὕτω ἐν σχέσει πρὸς ἐκούσια αἰσθήματα καὶ ἐκούσιας πράξεις, ἃς ἐπήνεγκον ἡ χαρὰ ἢ ὀργή, ἀπαράλλακτα ὡς αἰ κραυγὰί, αἰ κινήσεις τῶν πτερυγῶν, καὶ πᾶσαι αἰ ἄλλαι προφανεῖς ἐκδηλώσεις πράξεων οὐσιαστικῶς ἐκούσιων.

Κ*

ΤΟ ΣΤΟΙΧΙΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΟΥ

« Ἀγαπητέ μου θεῖε, ἔγραψεν ὁ λοχαγὸς Ἐρρίκος Πράτ, δὲν μοῦ ἀναφέρετε πλέον περὶ γάμου. Παρητήθητε τέλος τῆς μανίας τοῦ νὰ μὲ νυμφεύσετε; Παραδέχεσθε ὅτι ἐγάστα τὸ στοίχημά σας; Ἦντο, ἐτοιμάσατε τὸ βάλαντιόν σας, ἔλαβα δῖμηνον ἄδειαν καὶ ἔρχομαι παρ' ὑμῖν προσεγγῶς. »

« Ἀγαπητέ μου ἀνεψιέ, ἀπήντησεν ὁ ἀναγούς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, νομίζω ὅτι μὲ περιπέσεις καὶ δὲν ἔχεις ἴσως ἄδικον. Ἄλλ' ἂν δὲν ἠδυνήθην μέχρι τοῦδε νὰ σὲ νυμφεύσω μὲ καμμίαν ἀπὸ τὰς προστατευομένων μου, δὲν ἀπελπίζομαι ἄκόμη. Τὸ μικρὸν γυναικίον τάγμα μου δὲν ἐξηντήθη ἀκόμη καθ' ὅλοκληρίαν. Ἔχω ἴσα ἴσα μίαν νεοσύλλεκτον, εἰς τὴν ἵπποισιν ἔχω ἀνατεθειμένας τὰς ἐλπίδας μου. Ἐλθέ, καὶ ἂν καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν δὲν καταβάλω τὴν ἀντίστασίν σου, θὰ ἠμολογήσω ὅτι μ' ἐνίκησες. »

Παρήλθον οὕτω ἡμέραι ἀπὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ἐπιστολογραφίας ταύτης.

Ὁ Κ. Πράτ, συνταγματάρχης ἐν ἀποστρατεῖα, ἐκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν μετὰ δεκαοκταετοῦς περικαλλεστάτης νέας. Τὸ γεῦμα εἶχε σχεδὸν τελειώσῃ ὅτε ἠκούσθη θόρυβος εἰς τὸν ἀντιπέλασον, ἀκολούθως ἠνοιχθὴ ἀποτόμως ἡ θύρα καὶ νέος ἀξιωματικὸς ἐρήρθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Κ. Πράτ.

— Καλημέρα, ἀγαπητέ μου θεῖε.

Ἄλλ' ὁ λοχαγὸς παρατηρήσας τὴν νέαν ἐγένετο σοβαρότερος.

— Καλὰ, ἐπέκρηθη, ἃς ἴδωμεν ἂν θὰ κατορθώσωμεν τίποτε καὶ μὲ αὐτὴν τὴν νεοσύλλεκτόν μου.

— Ἀλήθεια, εἶπεν ὁ θεῖος, ἐλησμονήσα νὰ πὲ συστήσω πρὸς τὴν δεσποινίδα Δουβρέλ. Δεσποινίς, εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν νέαν, σὲ συνιστῶ τὸν ἀνεψιὸν μου.

Οἱ δύο νέοι ἐχαιρέτισαν σοβαρῶς ἀλλήλους.

— Δεσποινίς, εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς, ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω τὸν κύριον πατέρα σας ἦτο τιμιὸς καὶ ἀνδρεῖος στρατιωτικὸς.

— Τὸν ἔγχεσα πρὸ ἐνὸς ἔτους, ἀπήντησεν ἡ νέα, εἶπον δὲ πάσας τὰς παρηγορίας, αἱ ἵπποισι δύνανται νὰ κρατοῦν τοιαύτην συμφορὰν ὅταν δὲν ἔχῃ τις μητέρα, παρὰ τῷ κυρίῳ θεῷ σας. Ἐδῶ ἐπανεύρον ἐστίν, ἄλλον πατέρα καὶ στοργὴν, διὰ τὴν ἵπποισιν θὰ ἴμαι αἰωνίως εὐγνωμίαν.

Ὅταν ἡ νέα ἀπεσύρθη εἰς τὸ δωμάτιόν της ὁ Ἐρρίκος εἶπε μεθυσθῶν:

— Θεῖε ἡ νεοσύλλεκτός σας εἶνε πολὺ ὠραία, ἀλλὰ σὲς εἰδοποιῶ ὅτι καὶ μὲ αὐτὴν τίποτε δὲν θὰ κατορθώσετε καθὼς καὶ μὲ τὰς ἄλλας. Θέλω ν' ἀποθάνω ἄγαμος.

Ἀπετάσας, φίλε μου, ἀπήντησεν ὁ θεῖος. Ἡ Μαγδαληνὴ δὲν ἦτο ἡ νεοσύλλεκτος περὶ τῆς ἵπποισιν σου ἀνέφερα. Ἐκείνην θὰ τὴν ἰδῆς αὐρῶν. Σὲ παρακαλῶ νὰ φέρεσαι πρὸς τὴν Μαγδαληνὴν μετὰ σεβασμὸν διότι μετὰ ἓνα μῆνα θὰ γείνηθεῖς σου.

Ὁ λοχαγὸς πρὸς στιγμὴν ἐξεπλάγη, εἶτα ἐκάγχασεν.

— Ἀστεῖεύεθε, θεῖε μου, ἐκραξε τέλος, αὐτὸ τὸ παιδί θεῖα μου!

— Μάλιστα, ἀπήντησεν ὁ συνταγματάρχης, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ φέρεσαι πρὸς με μετὰ μεγαλειτέρου σεβασμοῦ.

— Ἄλλὰ, εἶπεν ὁ Ἐρρίκος, αὐτὴ εἶνε μόλις δεκαεπταετής καὶ σὲς εἶσοθε πενήντα δύο ἐτῶν· ὑπάρχει μετὰς σας διαφορὰ τριαντατεσσάρων ἐτῶν.

Ἐπρὸ ἀριθμητικῆς, ἀπήντησεν ὁ θεῖος· ἀληθές, ὅτι ἡ Μαγδαληνὴ εἶνε δεκαοκτὼ ἐτῶν, ἀλλ' ἀνετράφη εἰς τὸ σχολεῖον τῆς δυστυχίας, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σχολεῖον ἀναπτύσσεται τις ταχύτης. Ἔχει χαρακτῆρα γυναικίον τριακοντούτιδος, ἐγὼ δὲ ἠμοιάζω ἄνθρωπον τεσσαράκοντα ἐτῶν. Ὡστε, κύριε ἀνεψιέ μου, ὑπάρχει μετὰς μας διαφορὰ μόνον δέκα ἐτῶν. Ἐπειτα, τοῦτο δὲν ἀφορᾷ σὲ πηγαίνω νὰ κοιμηθῶ, κάμει δὲ καὶ σὺ τὸ ἴδιον. Ἀύριον θὰ ἴδωμεν τὴν οἰκογένειαν Πισῶν, μετὰ τῆς ὁποίας ἐσεχίσθητε τελευταίως. Οἱ Πισῶν ἔχουν ὠραιότατην θυγατέρα, εἰς τὴν ἵπποισιν θὰ δώσουν πρῶτα πλουσιωτάτην. Ἐπωφελήθητι αὐτὴν τὴν εὐκαιρίαν καὶ μὴ διατρέξῃς τὸν κίνδυνον, καθὼς ἐγώ, ν' ἀγαπήσῃς νέαν δεκαοκταετῆ ὅταν γείνης πενήντα δύο ἐτῶν. Καλὴν νύκτα.

Ἡ Μαγδαληνὴ ἦτο ὠραιότατη. Ἡ φυσικὴ χάρις καὶ ἡ γλυκεῖα μελαγχολία αὐτῆς παρῆ-

χον εἰς τὴν φυσιογνωμίαν της ἀνέκτραστον ὀλιγητρον, ἐνεκα δὲ τῆς νοσημοσύνης καὶ τῆς μορφώσεως αὐτῆς καθίστατο ἀξιαγάπητος. Μεταξὺ τῶν δύο νέων ἐγεννήθη ταχέως συμπάθεια.

Τὴν ἐσπέραν ὁ λοχαγὸς ἐπαρουσιάσθη πρὸς τοὺς Πισῶν, γείτονας τοῦ συνταγματάρχου.

Ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ δεσποινίς Κλαίρη Πισῶν ἦσαν φίλαι. Τὰς ἐσπέρας ὁ συνταγματάρχης καὶ ὁ πατὴρ Πισῶν συνεχῶς ἐκλυον πικέτα ἐνῷ αἱ δύο νέοι συνδιέλεγοντο καὶ ἐπαίζον μουσικῶν.

Τὴν ἐσπέραν οὐδὲν λόγου ἔβλεπον συνέθη, ἀλλ' ὁ συνταγματάρχης μετὰ δυσκολίας συνεκράτει τὴν ἀνυπομονησίαν του.

— Λοιπὸν, πῶς εὐρίσκετε τὴν νέαν νεοσύλλεκτόν μου; ἠρώτησε τὸν ἀνεψιὸν του ὅταν ἐπανήλθον εἰς τὴν οἶκον του καὶ ἔμεναν μόνοι.

— Ὄραιότατην, ἀπήντησεν ὁ Ἐρρίκος.

— Ὄραιότατην! καὶ ὁμοῦ οὐδὲ κἄν τὴν παρετήρησα, ἀνέκραξεν ὁ συνταγματάρχης. Πῶς! ὑπάρχουν εἰς τὴν αἴθουσαν δύο νέοι, καὶ σὺ, ἀντὶ νὰ χαριεντίζεσαι μετ' αὐτῶν, χαρτοπακτικεῖς μὲ τρεῖς γέροντας, ἦτοι μὲ ἐμὲ καὶ τὸν κύριον καὶ τὴν κυρίαν Πισῶν! Καὶ ὅταν ἡ δεσποινίς Πισῶν τοῦ προσφέρει τὸ τέιον τὴν εὐχαριστίαις προσκλίνων τόσον ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ γώσῃς τὴν μύτην σου εἰς τὸ κύπελλον χωρὶς κἄν νὰ ὑψώσῃς ἐπ' αὐτῆς τοὺς ὀφθαλμούς!

— Ἄλλὰ, φίλτατε θεῖε μου, μὴ θυμώνετε. Σὲς ἀφιέρωσα τὰς ὀκτὼ πρώτας ἡμέρας τῆς ἀδείας μου, ἀφήσατέ με νὰ τὰς διέλθω ἡσύχως πλησίον σας.

— Διόλου, ἀπήντησεν ὁ συνταγματάρχης· καὶ τὸ στοίχημά μου; Ἄλλως, αὐτὴ ἡ πρώτη συνέντευξις οὐδὲν ἀπολύτως σημαίνει. Ἐνωῶ νὰ λαμβάνῃς τὸν κόπον νὰ παρατηρῆς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους σὺ πυνιστῶ. Ὅθ μείνης ἐδῶ ὀκτὼ ἡμέρας, θὰ ἰδῆς τὴν δεσποινίδα Πισῶν ὀκτὼ φορές, θὰ τὴν παρατηρῆς καὶ θὰ τῆς ὀμιλήσῃς. Ἄν μετὰ τοῦτο δὲν αἰσθανθῆς τίποτε, θὰ σοῦ πληρώσω τὰ χίλια φράγκα καὶ θὰ δυνηθῆς νὰ υπάγῃς εἰς τὸν διάβολον νὰ ἐξακολουθήσῃς τὴν κωμικὴν ζωὴν σου.

Ὁ Ἐρρίκος ἔβλεπε καθ' ἐκάστην τὴν δεσποινίδα Πισῶν, τὴν παρετήρει, τῇ ὀμίλει, καὶ προσηνήθη μάλιστα πρὸς αὐτὴν μετὰ μεγίστης φιλοφροσύνης.

— Τοῦτο εὐχαριστῶ τὸν θεῖόν μου, ἐσκέπτετο ἐνδύμενος τὴν τετάρτην πρωίαν τῆς ἀφίξεώς του. Ὅθ ἦνε πάντοτε καιρὸς, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεώς μου νὰ τοῦ εἰπῶ ὀριστικῶς ὅτι τίποτε δὲν αἰσθάνομαι.

Καὶ ἔτυπτε τὸ στήθος του διὰ ν' ἀποδείξῃ πρὸς ἑαυτὸν ὅτι ἡ καρδία του δὲν ἦτο ἀσθενής. Ἄλλὰ παρετήρησεν εἰς τὸν κῆπον τὴν Μαγδαληνὴν, ποιούσαν τὴν εἰς τὰ ἄνθη τῆς πρωϊνῆς αὐτῆς ἐπισκεψίαν.

Ἐφάνη παραχθείσα κατὰ τὴν προσέγγισίν του, ἐρυθρίωσα δ' ἀπήντησεν εἰς τὸν χαιρετισμὸν του.

— Ἀλλὰ τί ἐκάμνετε χθές; ἠρώτησεν ὁ νέος μόλις ἐφάνητε.

— Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔχω πολλὰς ἀσχολίας, ἀπήντησεν ἐκείνη μὲ γλυκὺ μειδίαμα, ἀσχολούμαι εἰς μεγάλας προετοιμασίας.

— Εἶνε λοιπὸν ἀληθές ὅτι θὰ γίνετε θεία μου;

— Ναί, ἀπήντησεν ἐκείνη, καὶ τὸ μειδίαμά της ἐξηφανίσθη ἀποτόμως. Ἀλλὰ μὲ ποῖον τρόπον μοῦ τὸ λέγεται! Μήπως τοῦτο σὰς δυσαρρεστῆ;

— Αὐτὸς ὁ γάμος, εἶπεν ὁ λοχαγός, θ' αὐξήσῃ περισσότερο τοὺς δεσμούς της στοργῆς, ἢ ὑποία ἤδη μὲ συνδέει μετ' ὑμῶν. Σὰς βεβαίως, δεσποινίς, ὅτι ἀπαιτεῖτο νέα ὡς σεις διὰ τὰ μεταβάλλῃ ὁ θεὸς μου τὰς πεποιθήσεις του... Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ σὰς καταστήσῃ εὐτυχῆ, ὡς εἴσθε ἄξια... δὲν εἶνε πλέον νέος ἀλλ'...

Ὁ Ἐρρίκος ἐδυσκολεύετο νὰ τελειώσῃ τὴν φράσιν του. ἀλλ' ἡ Μαγδαληνὴ ἦλθε πρὸς βοήθειάν του.

— Ἀλλ' εἶνε τόσον καλός, εἶπεν. Ὁ πατήρ μου δὲν εἶχεν οἰκογένειαν, ἡ δὲ μήτηρ μου ἀπὸ τοῦ γάμου της οὐδέποτε ἐπανεῖδε τὴν ἰδικήν της. Ὁρφανή, σχεδὸν πτωχὴ, θὰ ἤμην μόνη εἰς τὸν κόσμον. Ὁ Κ. Πράτ ἦλθε πρὸς βοήθειάν μου, μὲ ἐπαρηγόρησε, καὶ μοῦ κατέστησε τὴν ζωὴν ὀλιγώτερον βαρεῖαν. Μοῦ ἀπέδειξε στοργὴν τόσον γλυκίαν, τόσον τρυφεράν, ὥστε δὲν ἔ' ἀρκέσῃ ἡ ἀφοσίωσις ὅλης τῆς ζωῆς μου διὰ τὸν ἀνταμείψω.

— Φιλτάτη καὶ καλὴ Μαγδαληνὴ! ἐψιθύρισαν ὁ νέος.

— Τί διηγείσαι εἰς τὴν μελλόνυμφόν μου; ἀνέκραξεν ὁ συνταγματάρχης πλησιάζων τοὺς δύο νέους.

— Μήπως μὲ ζηλεύετε, θεῖέ μου;

— Σέ, ἀνέκραξεν ὁ Κ. Πράτ. Διόλου! Ἀλλως, εἶμαι βέβαιος διὰ τὴν καρδίαν της Μαγδαληνῆς. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἰδικήν σου... μήπως αὐτεῖς καρδίαν;

Τὴν ὀγδόην ἡμέραν εἰς τὸ γεῦμα ὁ συνταγματάρχης εἶπε πρὸς τὸν ἀνεψιὸν του.

— Φίλτατέ μου Ἐρρίκε, ἐπειδὴ ἀναχωρεῖς αὔριον, τὸ ἐσπέρας θὰ ἔχωμεν εἰς τὸ δεῖπνον τοὺς Πισίω.

— Ἀναχωρῶν ἐφέλλισεν ὁ λοχαγός, ἀλλὰ δὲν ἀναχωρᾷ ἀκόμη.

— Ἄ! ἐνόμισα, ἀπήντησεν ὁ Κ. Πράτ, ὅτι μοῦ εἶχες κάμει λόγον περὶ ὀκτῶ ἡμερῶν. Αὐτὴ ἡ εἰδήσις θὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς Πισίω.

— Ὡ! πρὸς Θεοῦ, θεῖέ μου, εἶπεν ὁ Ἐρρίκος μὴ δυναθεῖς νὰ καταστειλῇ αἰσθημα δυσαρρεσκειάς.

Διαρκούσης τῆς συνδιαλέξεως ταύτης ὁ Ἐρρίκος εἶδεν ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Μαγδαληνῆς ἐξήστραψαν.

— Ὡ! ἦτο κακόν, ἐσκέφθη, νὰ μείνω ἐδῶ περισσότερο καιρὸν. Ἐπρεπε ν' ἀναχωρήσω ἀμα εἶδον ἀναφανόμενον τὸν κίνδυνον. Ἀλλὰ μήπως τὸ ἐγνώριζα;

Καὶ ἀποτόμως ἀνήγγειλεν ὅτι θ' ἀναχωρήσῃ. — Δὲν μοῦ ἀναθέτεις καμμίαν ἐντολὴν διὰ τοὺς Πισίω; ἠρώτησεν ὁ θεός.

— Ὅχι, ἀπήντησε ξηρῶς ὁ Ἐρρίκος.

Ἡ Μαγδαληνὴ ἠσυχολεῖτο εἰς τὸν κήπον ὅτε εἶδε τὸν Ἐρρίκον προχωροῦντα πρὸς αὐτήν.

— Δεσποινίς, εἶπεν ὁ νέος, ἀναχωρῶ.

Τὸ πρόσωπον τῆς νέας ἐκάλυψε θανάτου ἀχρότης, ἠσθάνθη ὅτι ἐλιποθύμει, καὶ ἐκάθησεν ἡσύχως ἐπὶ ἐνὸς καθίσματος, εὐρισκομένου ἐκεῖ πλησίον ὑπὸ μίαν σκιάδα. Ὁ Ἐρρίκος ἐκάθησε πλησίον της.

— Καὶ πότε ἀναχωρεῖτε; ἠρώτησεν ἀσθενῶς ἡ Μαγδαληνὴ.

— Ἀμέσως, ἦλθον νὰ σὰς ἀποχαιρετήσω, εἶπεν ὁ Ἐρρίκος τείνων τὴν χεῖρά του ἐντὸς τῆς ὑποῖας ἠσθάνθη τρέμουσαν τὴν τῆς νέας.

— Τότε ὑγιαίνετε, κύριε.

— Χαίρετε, δεσποινίς.

Ἐἶχον ἐγερθῆ. Ἡ Μαγδαληνὴ ἐκλονήθη ὁ δ' Ἐρρίκος ἐκράτησεν εἰς τὰς ἀγκάλας του τὸ εὐλύγιστον σῶμα τῆς νέας, ἥς ἡ κεφαλὴ κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ ὤμου του.

— Μαγδαληνὴ, Μαγδαληνὴ! ἀνέκραξε.

— Τί σημαίνει τοῦτο; ἠρώτησε τραχεῖα φωνῇ εἰς τὴν εἰσοδὸν τῆς σκιάδας.

Ὁ συνταγματάρχης εὐρίσκειτο ἐνώπιόν του μὲ τοὺς βραχίονας ἐσταυρωμένους, μὲ ἦθος αὐστηρὸν.

— Θεῖέ μου, ἀπήντησεν ὁ Ἐρρίκος διὰ σοβαρῶς φωνῆς, ἀνεκαλύψατε μυστικόν, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχομεν ἀκόμη ἀνταλλάξῃ μεταξὺ μας. Μὰς διέφυγεν ἐν λιποθυμίᾳ προκληθεῖσα συνέπειά της ἀναχωρήσεώς μου. Ἀλλὰ σὰς ὀρκίζομαι ὅτι οὔτε λόγου ἀπλοῦ εἶμαθα ἔνοχοι. Ὡ! θεῖέ μου, προσέθεσε περιλόπως ὁ νέος, διατί μοι ἐπεφυλάσσετε νὰ σὰς προξενήσω αὐτὴν τὴν λύπην.

— Ὡ! κύριε, εἶλεγε ὀλολύζουσα ἡ Μαγδαληνὴ, συρομένη πρὸ τῶν γονάτων τοῦ συνταγματάρχου, ἐπιμαρτύρομαι τὸν Θεὸν ὅτι ἤθελον ν' ἀφιερῶσω εἰς ὑμᾶς τὴν ζωὴν μου, νὰ σὰς ἀποδώσω ἅπασαν τὴν δυνατὴν εὐτυχίαν καὶ ἀμοιβὴν τοῦ καλοῦ τὸ ὅποῖον ἐπράξατε πρὸς με... ἦλθε... δὲν εἴξυρεν... Ὡ! ἀκουσίως μου... Συγγνώμην, κύριε, ὦ! συγγνώμην.

Δάκρυ ὕγρανε τὰς βλεφαρίδας τοῦ συνταγματάρχου.

— Καλὰ, ἀνέκραξεν ἀπομακρυνθεὶς ἀποτόμως, ἔλθετε... μετ' ὀλίγον.

Ὅτε ὁ Ἐρρίκος καὶ ἡ Μαγδαληνὴ ἐπαρου-

στάθησαν ἐνώπιον τοῦ κ. Πράτ, τὸν εὖρον γαλήνιον.

— Παιδιά μου, εἶπε πρὸς αὐτούς, ἤμην τρελλός, ἀλλ' ἐτελείωσε καὶ ἐθεραπεύθην. Μαγδαληνὴ, ἡ προῖξ σου εἶνε ἰστοίμη. Ὡ! νυμφευθῆς τὸν Ἐρρίκον. Ἀποσυρθῆτε, ἀφήσατέ με, εἶπε μὲ χειρονομίαν παρακαλοῦσασαν τὴν ἐκφρασὴν τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν νέων.

Ὁ συνταγματάρχης εἶδειξε μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου σταϊκὴν ἀπάθειαν.

Ὅτε μετὰ μηνιαῖον ταξίδιον οἱ νεόνυμφοι ἐπανήλθον παρὰ τῆ συνταγματάρχου νὰ διατρίψωσιν ἡμέρας τινὰς πρὶν ἢ μεταβῶσιν εἰς τὴν ἑριστικὴν κατοικίαν των, ὁ κ. Πράτ τοὺς ὑπεδέχθη μὲ ἀνοιχτὰς ἀγκάλας.

— Δοιπὸν, παιδιὰ μου, εἴσθε εὐτυχεῖς; τοὺς ἠρώτησε.

— Ναί! ἀγαπητὴ πατέρα, ἀνέκραξαν βιπτόμενοι εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— Ἐρρίκε, προσέθηκε, δὲν εἶνε καιρὸς νὰ κανονίσωμεν τοὺς λογαριασμούς μας;

— Ὡ! θεῖέ μου, ἄς μὴ ὀμιλῶμεν περὶ τοῦτου, εἶπεν ὁ νέος.

— Ἀλλὰ θέλω τὰ χίλια φράγκα μου, ἀνέκραξεν ὁ κ. Πράτ, ἀφοῦ τὰ ἐκέρδησα.

— Πῶς! ἠρώτησεν ὁ Ἐρρίκος ἐκπληκτός.

— Ἡ νέα μου νεοσύλλεκτος, ἀπήντησεν ὁ συνταγματάρχης, εἶνε ἡ Μαγδαληνὴ, ὁ δὲ γάμος μου ἦτο κωμῶδια. Εἶδον μόνον αὐτὴ τὸ μέσον διὰ νὰ ἐφελκύσω τὴν προσοχὴν σου ἐπ' ἐκείνης τὴν ὁποίαν σοὶ προῦριζα. Ἀλλὰ, κράτησε τὰ χρήματά σου. Τὰ προσθέντα εἰς τὸ γαμήλιον δῶρόν μου.

Ἐθθυμος γέλως ἐπηκολούθησε τὴν δήλωσιν ταύτην, καταδείξασαν τὴν διπλωματίαν τοῦ συνταγματάρχου καὶ ἀπαλλάξασαν τὸν Ἐρρίκον καὶ τὴν Μαγδαληνὴν ἀναμνήσεως πιεζούσης τὴν εὐτυχίαν των.

(G. HUGO.)

Ο ΝΟΥΣ ΚΑΙ Ο ΟΓΚΟΣ ΤΟΥ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ

Ὁ Ἀδόλφος Βλόκ ἐν σπουδαιότατῳ ἄρθρῳ δημοσιευθέντι παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀνθρωπολογικῇ Ἐπιθεωρήσει περὶ τῆς ὑπαρχούσης σχέσεως τοῦ νοῦ πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ ἐγκεφάλου καταλήγει εἰς τὰ ἑξῆς πορίσματα.

1) Δὲν ὑπάρχει ἀπόλυτος σχέσις τοῦ νοῦ πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ ἐγκεφάλου, διότι ὡς γνωστὸν καὶ εὐφυεῖς ἄνθρωποι συμβαίνει νὰ ἔχωσι μικρὸν ἐγκέφαλον, καὶ ἥμιστα εὐφυεῖς ὄγκωδη. Ἐκτὸς τούτου παρά τισι φυλαῖς, αἰτινες θεωροῦνται μικρᾶς διανοητικῆς ἀναπτύξεως ἀπαντᾷ ἐγκέφαλος ἢ κρανίον σχετικῶς εὐρυχωρότατον. 2) Οἱ λόγοι ὧν ἕνεκα ὁ ἐγκέφαλος εἶναι μᾶλλον ἢ ἡ-

τον ὄγκωδης εἶναι ποικίλοι διότι ὁ ὄγκος τοῦ ἐγκεφάλου δύναται νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ μέγεθος, τὸ βῆρος τοῦ σώματος ἢ τὴν δύναμιν τῶν μυῶν. Τέλος ὁ κυρίως ἐγκέφαλος δύναται νὰ καταστῇ ὄγκωδης παρὰ τινι φυλῇ ἢ ἀτόμῳ ἕνεκα τῆς διανοητικῆς δραστηριότητος. 3) Ὁ κυριώτατος παράγων τοῦ βαθμοῦ τῆς νονεχίας παρὰ τῆ ἀτόμῳ εἶναι ἡ ποιότης τοῦ ἐγκεφαλικοῦ κυττάρου. Ἡ ποιότης αὕτη συνίσταται εἰς μείζονα ἢ ἐλάσσονα εὐαισθητοῦ εἰς ἐντυπώσεις ἢ ἐρεθισμοὺς τοῦ ἐγκεφαλικοῦ κυττάρου, θεωρουμένου ὡς ὑποστάσεως τοῦ νοῦ. Ἡ εὐαισθησία αὕτη τῶν ἐγκεφαλικῶν κυττάρων δύναται νὰ εἶναι ἐμφυτος ἢ ἐπίκτητος. Ἡ πρώτη μὲν εἶναι τεκμήριον ὑπερόχου διανοίας, ἡ δὲ δευτέρα ἀποκτᾶται διὰ συνεχῶς ἐργασίας, ἥτις εἶναι ἀναπόφευκτος εἰς παντὰ εὐφυᾶ ἄνδρα. Νευρώσεις τινὲς δύνανται ἐπίσης νὰ παράγωσι τὴν εὐαισθησίαν ταύτην. 4) Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς φυλάς, ὑπάρχουσι περιστάσεις μὴ ἐξαρτουμεναι ἐκ τοῦ ἀτόμου, ἀλλ' ἐνεργοῦσαι ἐπὶ πάντων, αἰτινες συντείνουσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας καὶ εἰς τὴν ἐπιλογὴν τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν. Ἡ φύσις καὶ ὁ βαθμὸς τῆς διανοίας εἶναι διαφοροὶ παρὰ ταῖς διαφορὰς φυλαῖς, ἀλλ' οὐδαμῶς μόνος ὁ ὄγκος τοῦ ἐγκεφάλου ἀποτελεῖ τὸν κυριώδη παράγοντα τοῦ νοῦ.

**Δ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ἡ Σκλάβια καὶ ὁ Γενίτσαρος

Τούρκοι ἐπατήσαν τὸ χωρὶν κ' ἐκάψαν τὰ σπίντα,
Πῆραν λίτραις μάλαμμα, πῆραν καντάρι' ἀσπίντα,
Πῆσαν καὶ σκλάβαις βιαλεχταῖς, ἀπάρθρα κολίτσι·
Κι' αὐτὴ τὴν κέρη τὸ ἄνθ' μετὰ τὰ γλαρὰ τὰ μάτια
Τὴν ἀέρει ἕνας γενίτσαρος πιστὰ γυναικα δεμένη,
Κι' οἱ ἄλλοι Τούρκοι λαχταροῦν τὴν ἄμορφη τὴ σκλάβαν
Κι' ὁ μπῆξ δλο τὴ θωραὶ καὶ καίγει' ἡ καρδία του·
— Ἐθα, μωρὲ γενίτσαρε, κι' ἂν τὴν πουλῆς τὴν κέρη,
Χίλια φλουριά σου δίνω γιὰ νὰ τὴν ἀγοράσω,
Κι' ἂν δὲν σου φτάνουν μὲν' αὐτά, σου δίνω κι' ἄλλα τῶνα,
Κι' ἂν δὲν σου φτάνουν μὲν' αὐτά, σου δίνω τῶματά μου,
Κι' ἂν δὲν σου φτάνουν μὲν' αὐτά, σου δίνω τῶματά μου,
Γιὰτ' εἶν' ἡ νὰ γλυκόμεναι κι' ὅτι νὰ πῆξ ἀρχέξει.

— Ὅσα κι' ἂν δώσῃς, μπῆξ μου, τὴ σκλάβαν δὲν τὴ παίρνεις,
Τι' ἐγὼ τὴ σκλάβαν τὴν ποῖω, πραγματῶς δὲν εἶν' κἄνω.

— Καλὰ, μωρὲ γενίτσαρε, γλαυρογεννημένε,
Κι' ἄς μὴ μὲ ποῦν Χαλήμπε, ἂν δὲν σου τῆνε πάρω.

Κορθελοχτηγὸν ὁ γενίτσαρος γιὰ τὴν καλὴ τὴ σκλάβαν,
Καὶ σὺν ἐφτάσαν 'εὶς τὸ βουνὸ κ' ἐπλάκωσαν ἡ νύχτα
Παίρνει τὴν σπράτα τῆς πλαγιᾶς μακριὰ ἀπὸ τῆλο ἀσκέρι.
Κι' οἱ ἄλλοι δὲν τον 'νοιώσανε, γιατί βαρμυνομιώσανε,
Μόνον ὁ μπῆξ τῶν ὄρωσε, ποῦχε κατὶ μ' ἐτὰ σπίντα.
Σὺν μαῦρο φίδι ἐγλυστερᾷ κι' ἀπὸ κοντὰ τὸν ἔχει
Καὶ σὺν τὸν ἐκοντῆσασε μίαν κουμπούριαν τοῦ δίνει.
Πετᾶχθηκε ὁ γενίτσαρος σὺν τᾶχριο ζαρκάδι,
Νοιώθει τὸ βῆλο κίλασι, φωτὰ 'εὶς τὴ σωτικὴ του
Καὶ συμμαρᾶνει μονομιάς τὴν ὑστέρη ζωὴ του,
'Σ τὸν μπῆξ χύνεται, πετᾷ, 'εὶς τὴ γῆ τὸν γονατίζει

Και τού καρφώνει την καρδιά μ' άσπατερή χαντζάρι:
—Μαθή μου παίρνεις τήν ζωή—τῆ σκιάδα δὲν τὴν παίρνεις!

Κ' ἡ κόρη κλαίει, δέρνεται, πιθαίγωνα δερμένη
Σὲν ποῦ νὰ φύγῃ, ποῦ νὰ πῆ μέσα 'ς τὴ μαύρη νύχτα:
Κι' ὁ λαβωμένος τῆς 'μελι' καὶ τῆ γλυκοφωνάει:

—Κόρη μου, μὴ με σιχάξῃσαι, καὶ μὴ με κταριέσαι!
Βγίχνει ἡ ψυχὴ ἀπ' τὰ στήθια μου, 'ς τὸ ὕλο θὰ πεθάνω...
Μον' εἶα, κονταζύγωσε, γονάτισε 'ς τὸ χῶμα,
Πρὶν ξελασθῶν τὰ χέρια μου νὰ κόψω τὸ σχοινὶ σου,
Νὰ φύγῃς, νὰ 'λευθερωθῆς· τί σὲ πονεῖ ἡ καρδιά μου·
Ἐλχ' ἀερροῦλα μιά φορὰ πᾶμοιζε μετ' ἐσένα!...

Κ' ἡ κόρη ἐκοντοζύγωσε καὶ τὸ σχοινὶ τῆς κόβει.
Κάνει νὰ φύγῃ, νὰ κρυφθῇ, μὴν ἔρθουν καὶ τὴν βροῦνε
Καὶ πάλι κἀτι τὴν τραβᾷ κοντὰ 'ς τὸ λαβωμένο...
Σιχῶν ποῦνε καλζότουρκος καὶ χριστιανὸς προδότης,
Μόνον τὸν βλέπει ἥσυχον πονεῖ καὶ σπαρταρᾷ 'ς τὸ χῶμα
Καὶ νεζῶθει μὲ κρυφὴ χαρὰ τὸν πόνο τοῦ νὰ γιάνη.

—'Ετσι ἡ γυναίκα ἐπλάσθηκε γιὰ νὰ πονῇ τοὺς ἄλλους!

Τοῦ κἀκου σιχίζει τὴν ποδιά νὰ δῆσῃ τὴν πληγὴ τοῦ
'Ο νῆς δὲν ἔχει πλεῖα 'μελιὰ καὶ ὁ νῆς ζωὴ δὲν ἔχει...
Μόνον νὰ μαλάξῃσαι, σὲν νᾶχε μετανοήσῃ.
Σὲν νᾶννοιοθε ποιάς ἀγγελοῦ παρῆστεκε κοντὰ τοῦ,
'Ημέρωσαν ἡ ὄψι τοῦ 'ς τὴν ὑστερήν του ὠρα
Κι' ἀπ'τὰ θαλά τὰ μάτια τοῦ δυὸ δάκρυα κυλοῦσε,
Δυὸ δάκρυα ποῦ πλένουνε τὴν μαύρη τὴν ψυχὴ τοῦ...

'Ο νῆς σὲν τοῦρκος ἔζησε, σὲν χριστιανὸς πεθαίνει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατὰ τινὰ ἀπογραφικὴν σημεῖωσιν, ἦν ὁ Κάρολος
Βιμπέρ ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ 'Γατροδικαστικῇ
αὐτοῦ, αἱ αὐτοκτονίαι ἐπολλαπλασιάσθησαν μεγάλως ἐν
Γαλλίᾳ κατὰ τὴν τελευταίαν πενταετίαν. Ἐν ᾧ ἐπὶ
μίαν πενταετίαν ἀπὸ τοῦ 1826 μέχρι τοῦ 1830 ἐγένοντο
1500, ἀπὸ τοῦ 1876 μέχρι τοῦ 1880 ἐγένοντο
ἐξῆκασχίλια. Συνηθέστερα εἶνε αἱ αὐτοκτονίαι τῶν ἀν-
δρῶν. Ἐξ 162636 αὐτοκτονηθέντων ἀπὸ τοῦ 1836 μέχρι
τοῦ 1876 ἄνδρες μὲν ἦσαν 125766 γυναῖκες δὲ
36870, ἦτοι ἀναλογοῦσι 10 γυναῖκες ἐπὶ 34 ἀνδρῶν.
Αἱ πλεῖστα αὐτοκτονίαι γίνονται κατ' Ἰούλιον καὶ Ἰ-
ούλιον, διπλάσιαι περὶ τοῦ πῶν κατὰ τὸν χειμῶνα. Οἱ
τρόποι τῆς αὐτοκτονίας εἶνε διάφοροι, καὶ ἄλλους
τούτων προτιμῶσιν αἱ ἄνδρες, ἄλλους δὲ αἱ γυναῖκες.
Παρατρεῖται δ' ἡ ἐπομένῃ ἀναλογία ὡς πρὸς τοῦτο·
ἐπὶ χιλίων αὐτοκτονιῶν, αὐτοκτονοῦνται διὰ στραγγα-
λισμοῦ ἢ ἀπαγχονίσσεως ἄνδρες μὲν 473 γυναῖκες δὲ
320· διὰ πνιγμοῦ ἐν ὕδατι ἄνδρες 244, γυναῖκες 426·
διὰ πυροβόλων ὅπλων ἄνδρες 134, γυναῖκες 7· δι' ἀ-
σφύξιας ἐξ ἀνθρώπων ἄνδρες 58, γυναῖκες 122· διὰ
κοπτεσῶν ὅπλων ἄνδρες 42, γυναῖκες 27· διὰ κατα-
κρημνίσσεως ἄνδρες 27, γυναῖκες 52· διὰ δηλητηρίου
ἄνδρες 16, γυναῖκες 40· διὰ ποικίλων ἄλλων τρόπων
ἄνδρες 10, γυναῖκες 5.

Βιομηχανικὴ τις ἐταιρία ἐν Λὸς Ἄγγελοσ τῆς
Νοτίου Καλιφορνίας ἔλαβε τὸ προνόμιον τῆς ἐφευρέ-
σεως κατασκευῆς χάρτου ἐκ τῶν φύλλων ἀλόης τινος
καλουμένης ἐπιστημονικῶς Ὑούκκης τῆς βραχυφύλλου

(Yucca breviflora.) Τὸ φυτόν τοῦτο φύεται ἐν ἀφθονίᾳ
ἐν τοῖς πυκνοτάτοις δάσσει τῆς Νοτίου Καλιφορνίας,
τῆς Οὐτάχ, τῆς Ἀριζόνης καὶ τοῦ βορείου Μεξικῶ.
Ἡ ποιότης τοῦ οὗτω κατασκευαζομένου χάρτου εἶνε
πολλῶ ἀνωτέρα τοῦ ἐξ ἀγύρου χάρτου, εἰς δὲ ἐκτυ-
πῶνται αἱ πλεῖστα τῶν ἐφημερίδων καὶ βιβλίων, ἡ δὲ
τιμὴ αὐτοῦ εἶνε ἡ ἴδια.

Ἐπιστήμων Βέλγος, μελετήσας ἐντολῆ τῆς Ἀκαδη-
μίας τῶν Βρυξελλῶν τὰ κατὰ τὴν ἐπικτηνῶν ἐντό-
μων, κατέληξεν εἰς τὰ ἐπομένα πορίσματα. Τὰ ἡμε-
ρόδια ἐντομα ἔχουσι χρεῖν ἀπλήτου φωτός, διότι ἀ-
σθενεὺς ὄντος τοῦ φωτός ἀδυνατοῦσι νὰ πετάσωσιν ἀ-
σφαλῶς παραπλακώμενα ἐν τῷ δρόμῳ των. Οἱ ἀπλοὶ
ὀφθαλμοὶ τῶν ἐχόντων σύνθετον τὸν ὀφθαλμὸν ἐντό-
μων ἐλαχίστην ἔχουσι χρησιμότητα καθόλου δὲ τὰ τοι-
αῦτα ἐντομα δὲν διακρίνουσιν τὸ σχῆμα τῶν ἀντικει-
μένων ἢ ἀμυδροτάτην ἔχουσιν ἔννοιαν αὐτῶν.

Ἐν ἐκτάκτῳ φύλλῳ τῆς Ἀκροπόλεως φιλο-
κάλως ἐκτετυπωμένῳ, ἐδημοσιεύθησιν ποιήματα, γυῶ-
μαι, κρίσεις ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν λογίων περὶ
Μακεδονίας καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ αὐτῆς. Ἐκ τοῦ φύλ-
λου τούτου σταχυολογοῦμεν τὰς ἐπομένας σκέψεις
ἐπιφανῶν ξένων:

Age quod agis (ἐνεργῶν ἐνέργει σπουδαίως) εἶνε τὸ
ἐμβλημα τοῦ σοφοῦ. (Φερδ. Λεσσέψ.)

Ἡ Ἑλλάς καὶ πάντες οἱ λαοί, οἵτινες ὑπέστησαν
τὴν οἰκτρὰν κατάκτησιν τοῦ 11ῆ αἰῶνος, ὁμοιάζουσι
τοὺς πρὸς βορρᾶν τῆς Σκανδιναβίας λειμῶνας, οἵτι-
νες διατηροῦνται ὑπὸ τῆν χιόνα· ὑπὸ τὸ πένθιμον
αὐτὸ κάλυμμα διδάσκειται ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη.
(Ἐρνέστος Ρενάν.)

Ἐν τῇ Μακεδονίᾳ, γινομένη καὶ πάλιν Ἑλληνι-
κῇ, θέλουσι σχηματισθῆ τὰ φάσματα ἐκείνα τῶν ἰδε-
ῶν, αἵτινα ἐν μεγάλας ἐποχαῖς προσήγγισαν τὴν Ἀ-
νατολὴν εἰς τὴν Δύσιν. (Ἰουλίᾳ Ἀδάμ.)

Ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο ὁ μέγιστος τῶν Ἑλλήνων.
Ἦνε δυνατὸν ἢ Μακεδονία, ἢ κοιτίς του, νὰ μὴ ἦτο
Ἑλληνικῇ; Ἐκείθεν ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἰσε-
χώρησεν εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἡ Μακεδονία μόνον εἰς φυ-
λὴν πολιτισμένην δύναται ν' ἀνήκῃ.
(Ο. Μεζιέρ.)

Εἶθε ἡ χώρα, ὅπου ὁ Ἀριστοτέλης τὸν υἱὸν τοῦ
Φιλίππου ἐδίδασκε, καὶ πάλιν νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ φῶς
τῆς ἡμέρας, οἱ δὲ περὶ οἱκοὶ οὐδέποτε νὰ λησιμονήσωσι
τὴν σημασίαν τοῦ τόπου τούτου.

(Ἐρνέστος Κοῦρτιος.)

Σὺ ὄφθηνες θαρραλέον τέκνον Ἑλλήμων
νικήτριά ποτε τῆς Ἀνατολῆς, Μακεδονία,
πιστῶς διαφύλακτε τὴν μητρικὴν γλῶσσαν,
ἕως οὐ εἰσέλθῃς εἰς τὸν πάτριον οἶκον!
(Richard Voeckh.)